

Vida Vukoja
Staroslavenski institut
Demetrova 11, HR-10000 Zagreb
vidal@stin.hr

PRILOG RASPRAVI O VREDNOVANJU ZNANSTVENOG LEKSIKOGRAFSKOG RADA

Središnje je pitanje ovoga rada vrednovanje leksikografskoga rada, ponajprije onoga na stvaranju znanstvenih rječnika, s time da ono što vrijedi za takve rječnike vrijedi i za znanstvene gramatike i kritička izdanja. To se pitanje smješta u svoj inače nedovoljno poznat okvir: naime vrednovanje akademskoga rada u humanistici s jedne strane strane te pravne uredbe akademskoga vrednovanja u Republici Hrvatskoj s druge strane.

I. Uvod

Unutar akademske zajednice posljednjih nekoliko desetljeća raste zanimanje za pitanja vrednovanja akademskoga rada, s time da se intenzitet tog zanimanja razlikuje od zemlje do zemlje i od jednog do drugog akademskog područja. Redovito je slučaj da se to zanimanje pojavljuje kao odgovor na pojavu ili jačanje utjecaja scijenometrijskih, a time i bibliometrijskih metoda i alata u okviru postupaka vrednovanja akademskoga rada. Takvi su postupci primjerice oni za potporu znanstvenih i tehnoloških projekata ili oni za stjecanje znanstvenih radnih mjesta i zvanja. Kako je suvremena scijenometrija najprije uvedena u znanstveno područje prirodnih znanosti, rasprava se o vrednovanju akademskoga rada najprije pojavila u forumima (časopisima i skupovima) tih disciplina. Potom su se slične rasprave pojavile u području društvenih znanosti, a posljednjih desetak godina o vrednovanju su svoga rada prihvatili promisliti i znanstvenici u humanistici.

Iako je središnje pitanje ovog teksta relativno ograničenoga dosega – naime vrednovanje rada u leksikografiji i to ponajprije na stvaranju

znanstvenih rječnika — zbog dva se razloga dotiče niz točaka iz područja akademskoga vrednovanja i akademske politike vezane za humanistiku. Prvi je taj što hrvatska akademska zajednica unutar sebe još nije pokrenula sustavnu raspravu o akademskome vrednovanju, nego se tek tu i tamo pojavljuje koji fragmentaran istup. Zbog toga, ako svom predmetu želi pristupiti na sustavan način, diskurs posvećen vrednovanju u leksikografiji ili kojoj drugoj humanističkoj disciplini treba uzeti u obzir i povijesno-epistemičke točke vezane za akademsko vrednovanje u humanistici i općenito. Drugi se razlog nadovezuje na prvi, a odnosi se na činjenicu da u nas nema foruma namijenjenoga pitanjima akademskoga vrednovanja. Trenutno se o vrednovanju — ne samo u nas nego i u drugim zemljama — redovito raspravlja u uobičajenim (časopisnim i drugim) forumima one discipline u okviru koje je određen vid vrednovanja relevantan, a tako će po svoj prilici i ostati dok (i ako) se ne steknu uvjeti za pojavak foruma namijenjenih upravo za rasprave o akademskome vrednovanju kao takvom.

II. Načela (akademskog) vrednovanja u okviru (općega) društvenoga života

Vrednovanje se može provoditi u svakoj ljudskoj djelatnosti, ali na službeni se i pravni način ono redovito uređuje (samo) u djelatnostima koje društvo drži važnim. Akademsko se djelatnost — u obje svoje sastavnice, znanstvenoj i tehnološkoj — u suvremenim društvima zapadne civilizacije drži vrlo vrijednom javnom društvenom djelatnosti, pa se i velika pozornost poklanja vrednovanju ukupnoga raspona djelovanja članova akademske zajednice kao i različitih vrsta akademskoga rada te pojedinih primjera takvoga rada.

Svako se vrednovanje treba rukovoditi dvama nadopunjujućim načelima: pravednosti te pravičnosti i nepristranosti. Načelo je pravednosti po naravi opće i zahtijeva da se prema svim pojedinačnim slučajevima iste kategorije odnosi jednako, bez iznimaka. Kako ni u jednoj kategoriji nisu baš svi članovi kategorije u svim vidovima jednaki, primjenom načela pravičnosti i nepristranosti treba postići da se prema svakom pojedinačnom slučaju odnosi upravo kako je primjereno s obzirom na njegova posebna svojstva. Skraćeno, načelo pravičnosti ispravlja nepravde koje trpe pojedini članovi kategorije, a nastaju beziznimnom primjenom načela pravednosti na sve članove te kategorije, kako bi u konačnici svaki pojedinačan entitet uživao dobrobiti pravednosti na primjeren način (usp. *Nikomahova etika* V.X.1137a14–1138a, Aristotel 1992:110–113).

Iz filozofije prava zna se kako se načela pravednosti te pravičnosti i nepristranosti mogu prepoznati u dvije vrste zakona: jedan je naravni, a drugi dogovorni. Ovdje se pravednost u okviru naravnoga zakona (koja pripada području etike) stavlja sa strane, a u obzir se uzima samo primjena načela pravednosti na dogovorni zakon, tj. na sadržaj pravnih dokumenata. Istodobno, budući da su pravna uređenja redovito (i) stvar politike, konkretna pravna rješenja redovito — tako i u pogledu akademskoga vrednovanja — ovise i o politici relevantnih upravljačkih struktura.

Budući da akademska zajednica uživa relativno visok (ne i apsolutan) stupanj upravljačke autonomije, ona sebi pridržava — a šire joj društvo to dopušta — pravo određivanja kriterija i svih ostalih okolnosti vezanih za vrednovanje akademske djelatnosti. To znači da (samo) članovi akademske zajednice imaju mandat raspravljati i odlučivati o pitanjima poput sljedećih: koje će se discipline i u kakvom svojstvu primiti u okrilje akademskoga života, kako će se vrednovati različite vrste rada članova akademske zajednice, koja će se istraživanja i projekti (materijalno i na druge načine) i u kojoj mjeri poduprijeti, kojim će se članovima akademske zajednice povjeriti funkcije autoriteta na osnovi kojega će moći na različite načine utjecati na pojedine dijelove akademskoga života itd. Tek kada se o određenom pitanju akademskoga života postigne sporazum ili odluka (kako je u kojoj stvari primjereno) unutar akademske zajednice, ako je to potrebno, u proces se uključuju i autoriteti državnoga aparata, ali tako da uglavnom tek potvrđuju ono što je već usuglašeno ili odlučeno unutar akademske zajednice.

U Republici Hrvatskoj dva dokumenta određuju što će se držati pravednim i pravičnim u vrednovanju rada članova akademske zajednice. Očekivano, oba su potekla iz akademske zajednice i potvrđena su od autoriteta iza kojih stoje državna tijela. Prvi je dokument ponajprije iz područja akademske politike, a riječ je o *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije* (Strategija 2014). Odluke su iz područja politike znanosti i tehnologije dalekosežne te utječu i na vrednovanje pojedinih istraživanja, smjerova i načina akademskoga rada te one članove akademske zajednice (na čiji je odabir opća politika doduše imala utjecaj) koji djeluju kao agensi tih kretanja. Nakon što je taj tekst sastavila skupina članova akademske zajednice, Sabor ga je — kao najviše zakonodavno tijelo Republike Hrvatske — stavio na snagu 17. listopada 2014. Tekst dokumenta iznosi kakva će se istraživanja, smjerovi i načini razvoja dvaju akademskih područja, znanosti i tehnologije, držati strateški važnim i kao takvi uživati društvenu (ne)materijalnu potporu.

Drugi je dokument pravilnik manje važan za društvo općenito, ali zato vrlo važan unutar akademske zajednice, budući da uređuje uvjete i kriterije

na osnovi kojih se postižu znanstvena zvanja, a ona su sredstvo kojim ukupna akademska zajednica izriče svome članu priznanje za dotadašnji rad (u obliku višega znanstvenoga zvanja) te mu otvara nove mogućnosti djelovanja kako unutar akademske zajednice (u dva pogleda: istraživačkome radu te sudjelovanju u upravljačkim i drugim poslovima relevantnima za akademsku zajednicu), ali i društva općenito. Donedavno je na snazi bio takav pravilnik donesen 2005. (Pravilnik 2005), a nakon pokušaja donošenja novoga teksta 2013. koji nakon burnih događanja nije uspio, nedavno je (točnije, 7. ožujka 2017.) Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj — kao tijelo kojemu je dan autoritet da uredi navedeno važno pitanje akademskoga života — donijelo trenutno važeći tekst (Pravilnik 2017).

III. Dva smisla sintagme »akademski rad«

Upotrebljavala se ona u području znanosti ili tehnologije, sintagma »akademski rad« ima dva značenja koja su (metonimijski) srodna i ne može ih se poistovjećivati: jedan se odnosi na djelovanje, tj. aktivnosti članova akademske zajednice, a drugi na tekstove nastale na osnovi toga djelovanja.

Znanstvenik ili tehnolog može, ali i ne mora, objaviti jedan ili više tekstova (tj. radova u drugome navedenome smislu) na osnovi neke svoje aktivnosti (tj. rada u prvome navedenome smislu). Na primjer, on može provoditi neko znanstveno istraživanje i ne objaviti nijedan tekst o njemu, a isto tako može opažanja i ishode čitavoga istraživanja ili njegovih dijelova u nizu tekstova od kojih neće svi biti jednako kategorizirani. Oni koji su korisni, ali ne nose značajnih spoznajnih novina, kategoriziraju se kao stručni rad, a takvi su: stručni članak, prikaz, elaborat, stručno mišljenje, izvještaj (usp. Ivanović 2011:483). S druge će strane oni tekstovi koji iznose dotada nepoznata znanja stečena na osnovi načina rasuđivanja i metodologije specifične za znanost ili razlažu znanja koja su u osnovi poznata ali su sada prikazana tako da omogućuju nove uvide, pripadati skupini znanstvenih radova. Među takvim se radovima razlikuju: izvorni znanstveni rad, prethodno priopćenje i pregledni rad (usp. Ivanović 2011:479–492). Razlike se između vrsta znanstvenoga rada mogu svesti na epistemička i metodološka svojstva. Izvorno znanstveno djelo (članak ili knjiga, primjerice znanstvena monografija¹) treba imati izražena oba vida (epistemički i metodološki). Drugim riječima, takav tekst treba donijeti izvorne i

¹ Iako je obično u obliku knjige, monografija može biti objavljena i u periodičkoj publikaciji. Ona je uvijek pisana i objavljena, izvorna i cjelovita rasprava o nekoj temi koja se u akademskoj zajednici drži relevantnom (usp. Zelenika 2011⁵:60).

važne ishode znanstvenog istraživanja te takav opis tijeka istraživanja da čitav postupak mogu ponoviti i drugi članovi akademske zajednice kako bi provjerili točnost iznesenih ishoda izvornoga istraživanja. Inače, pisana izvješća istraživanja koja su provodili pioniri moderne znanosti i koja su potom kružila među onodobnim učenim osobama odgovaraju upravo opisu izvornih znanstvenih članaka. Prethodno priopćenje ima izražen epistemički, ali ne i metodološki vid, tj. ono donosi važnu novu znanstvenu spoznaju, ali bez podrobnoga opisa postupka koji ju je iznjedrio. Pregledni znanstveni rad pak uključuje takav opis, ali njegov epistemički doprinos nije u izvorno novim spoznajama, nego u novim prikazima i tumačenjima ranije otkrivenih znanstvenih činjenica.

Budući da praksa pokazuje kako to nije uvijek samorazumljivo, valja spomenuti da u pogledu drugoga značenja sintagme »akademski rad« treba razlikovati vrstu od kakvoće rada. Primjerice, članak koji po obilježjima pripada kategoriji izvornoga znanstvenoga rada, može biti sadržajno i formalno izvrstan kao i loš. To znači da npr. tekst koji po svojim epistemičkim i metodološkim svojstvima pripada kategoriji izvornog znanstvenog rada ne postaje pregledni ili stručni rad zbog toga što je manjkav u smislu stila, uvjerljivosti argumentacije ili slično, već ostaje izvorni znanstveni rad, ali čiji nedostaci zahtjevaju popravak ili čitav tekst treba podvrgnuti većim promjenama kako bi se mogao smjestiti u drugu kategoriju po vrsti rada. Zbrci u tom pogledu doprinose, ili je barem ne pomažu izbjeći, tekstovi triju ranije spomenutih pravilnika o znanstvenim zvanjima. Oni naimе u dijelu posvećenom humanistici (i samo u tom dijelu) govore o »vrснооі« rada (referirajući se na vrstu rada) što se morfološki gledano može shvatiti na dva načina: kao vrsta i kao kakvoća rada.

Da zanemarivanje dvosmislenosti sintagme »akademski rad« u području vrednovanja nije bez posljedica, pokazuje činjenica da svaka scijenometrija (a njezino je težište na vrednovanju akademskoga rada u prvom smislu) koja se previše oslanja na bibliometriju (čije je težište na vrednovanju akademskoga rada u drugom smislu) prije ili kasnije počne pokazivati ozbiljne nedostatke, a o čemu će začas biti riječi.

IV. Dva načina akademskoga vrednovanja

Uobičajeno je da se akademski tekstovi vrednuju na dva načina. Jedan se oslanja na tzv. istorazinsko vrednovanje (eng. *peer-review*), a drugi na scijenometriju. Najboljom se praksom drži vrednovanje koje se oslanja na oba navedena načina, čime se — između ostaloga — želi smanjiti utjecaj nedostataka kako istorazinskoga vrednovanja tako i scijenometrije. Takvo

se procjenjivanje vrijednosti akademskih tekstova obično naziva informiranim istorazinskim vrednovanjem (eng. *informed peer-review*).

IV.1. Istorazinsko vrednovanje

Pretpovijest se prakse istorazinskoga vrednovanja može pratiti od vremena velikog muslimanskog liječnika Ishāq Ibn ‘Alī al-Ruhāwīja (854–931) koji je, govoreći o etici svoje struke, zagovarao ideju da svaki liječnik treba voditi bilješke o postupcima kojima podvrgava pacijente te ih – nakon što pacijent ozdravi ili umre – dostaviti na mišljenje i prosudbu svojevrstnome povjerenstvu kolega liječnika (Spier 2002). Sedam i pol stoljeća kasnije, njemački je teolog i prirodni filozof te jedan od članova utemeljivača engleskoga Kraljevskoga društva (eng. *Royal Society*), Heinrich (Henry) Oldenburg (oko 1619–1677), nakon što je izabran za prvoga urednika najstarijega do danas aktivnoga znanstvenoga časopisa na svijetu, *Philosophical Transactions of the Royal Society*, uveo običaj da odluka o tomu koji će se članci objaviti ovisi o ishodu vrednovanja autorovih kolega (Michaels 2006:220–222). Kao drugi rani primjer uvođenja istorazinskoga vrednovanja spominje se *Medical Essays and Observations* koji je Kraljevstvo društvo u Edinburgu počeo objavljivati još 1731. (Benos i dr. 2007:145).

Običaj da se odluka o tomu koji će se članci i u kakvom konačnom obliku objaviti donosi na osnovi istorazinskoga vrednovanja polako počeo širiti tijekom XVIII. i posebno XIX. st., a značajnu je ulogu u promicanju toga običaja imao William Whewell, utjecajni član engleske akademske zajednice (usp. Kronick 1990 i Csiszar 2016). Whewell je pak postao pristaša toga postupka na osnovi običaja francuskoga kralja da od mnoštva izuma i otkrića podupre ona koja članovi Francuske akademije procijene vrijednima (Csiszar 2016:307). Do otprilike 1960-tih godina praksa se istorazinskoga vrednovanja ustalila unutar medicinskih disciplina, a potom se nastavila širiti u svim disciplinama činjenične znanosti (Pontille i Torny 2014).² No, taj proces nije tekao bez otpora. Još u prvim desetljećima XX st. bilo je znanstvenika koji su negodovali ako bi njihov tekst prije objavljivanja bio dan na vrednovanje jednome ili više kolega izvan uredništva časopisa kojemu je autor predao tekst.³ Štoviše, i posljednjih se godina javljaju glasovi (npr. Steinhäuser i dr. 2012) prema kojima je bolje da postupak vrednovanja provode (samo) urednici izdanja nego autorovi kolege. Iako praksa

² Primjerice, poznati je časopis *Nature* ustalio praksu istorazinskoga vrednovanja 1967., a *Lancet* 1976. (Benos i dr. 2007:145)

³ Kennefick (2005) donosi primjer Alberta Einsteina i njegovih ne uvijek ugodnih pregovora s urednicima časopisa u prilikama kada su njegovi radovi prije objavljivanja slani kolegama na vrednovanje.

istorazinskoga vrednovanja ne uspijeva u potpunosti spriječiti da u korpus znanstvenih tekstova uđu različite vrste netočnosti, uključujući krivotvorine (plagijate), ipak se taj postupak drži jednim od najpouzdanijih jamaca dobre kakvoće akademskoga teksta.

Postoji više načina provedbe istorazinskoga vrednovanja. U prirodnim je znanostima uobičajeno da autor teksta zna tko su mu vrednovatelji, a moguće je i da vrednovatelji znaju čiji im je tekst u rukama. Štoviše, od 1990-ih polako se uhodavaju još otvoreniji tipovi postupka istorazinskoga vrednovanja. Najprije je uvedeno tzv. otvoreno istorazinsko vrednovanje (eng. *open peer-review*). U taj se postupak može uključiti svatko, budući da je čitav tijek postupka javan i dostupan na svemrežju. Potom je tijekom prvoga desetljeća XXI. st. uveden i postupak tzv. poslijeobjavskoga istorazinskog vrednovanja (eng. *post-publication peer review*) u kojem se članak objavljuje u izvornom autorovu obliku, ali ga — nakon što je objavljen — svatko može vrednovati.

U društvenim se i humanističkim znanostima uvriježilo tzv. dvostruko slijepo istorazinsko vrednovanje, polako uvođeno još od 1950-ih, u kojem ni autor teksta ni vrednovatelj ne znaju identitet onoga drugoga. Dok jedni takav postupak hvale, drugi prepoznaju njegovu značajnu manjkavost u tomu što vrednovatelj blagodat anonimnosti može zlorabiti kako bi se nečasno ponio prema autoru teksta i njegovu istraživanju, budući da po stilu pisanja i drugim pokazateljima često može prepoznati tko je autor, bez obzira što mu nije dostavljen njegov vidljiv potpis (usp. Darling 2015, Okike i dr. 2016).

IV.2. Scijenometrija

Povijest se suvremene scijenometrije, discipline čiji su predmet mjerljivi podaci o znanosti, prati od 1950-ih kada je jezikoslovac Eugene Garfield krenuo s pokretanjem niza baza podataka o akademskim publikacijama (*Current Contents*, akr. CC; *Science Citation Index*, akr. SCI), usporedno 1960. osnovavši *Institute for Scientific Information* (akr. ISI) koji je danas dio utjecajnoga *Thomson Reuters* (u čijem je sklopu i primjerice baza *Web of Science*). Otprilike je u isto doba radove o čestoti navođenja znanstvenih radova počeo pisati fizičar i povjesničar znanosti Derek John de Solla Price (1922–1983).

Scijenometrija se snažno oslanja na bibliometriju⁴, tj. primjenu matematičko-statističkih metoda na podatke o pisanim tekstovima i na drugi na-

⁴ Nazivak *bibliometrija* skovao je britanski knjižničar Alan Pritchard (1941–2015) u jednome od članaka iz ranoga doba uvođenja knjižničarskih kriterija u scijenometriju (Pritchard 1969).

čin objavljenim komunikacijskim podacima, i pitanje je mogu li se ta dva pojma uopće odvojiti. Budući da sastavnicom *-metrija* nazivi obiju disciplina navode na zaključak kako se u njima barata točnim i pouzdanim podacima o publikacijama i znanosti, treba naglasiti kako to nije slučaj, nego obje metrije pribavljaju samo pokazatelje (više ili manje pouzdane) stanja u području publiciranja i znanosti uopće (usp. Wilsdon 2015).

Kao što je ranije spomenuto, prihvaćanje se bibliometrijskih podataka za scijenometrijske svrhe oslanja na prije spomenutu dvosmislenost sintagme »akademski rad«. Drugim riječima, ono pretpostavlja uvjerenje kako se znanje, tj. znanstveni doprinos — iako nematerijalno dobro — može mjeriti kao da je riječ o materijalnome dobru. Lutz Bornmann i Loet Leydesdorff (2014:1228) navode sljedeće razloge zbog kojih se bibliometrija uspjela nametnuti kao izvor kriterija za vrednovanje znanstvenoga rada: ona donosi podatke o objavljenim ishodima istraživanja (teško je pretpostaviti kako bi se mogli vrednovati neobjavljeni ishodi istraživanja, a osim toga redovit je slučaj da vrijedni ishodi istraživanja budu objavljeni); bibliometrijski se podaci u značajnoj mjeri podudaraju s drugim pokazateljima kakvoće istraživanja (poput uspješnosti u prikupljanju materijalne potpore za istraživanje, nagrađivanosti autora i drugih); zahtjev je znanstvenoga rada da budu navedena ranije objavljena istraživanja kolega iz akademske zajednice u vezi s određenim predmetom istraživanja (zbog čega se može očekivati da su bibliometrijski podaci o čestoti citiranosti autora istodobno i dobar pokazatelj da je taj autor doista pridonio porastu količine i kakvoće znanja te razvoju određene znanstvene discipline); ustrojen je čitav niz bibliometrijskih baza što podatke o akademskim publikacijama čini lako dostupnima.

V. Nedostaci dvaju osnovnih načina vrednovanja akademskog rada

V.1. Nedostaci istorazinskoga vrednovanja

Kao i svaka druga praksa vrednovanja, istorazinsko vrednovanje ima svojih nedostataka i o njima se otvoreno raspravlja.⁵ Primjerice, još je Thomas Kuhn pisao o tomu da ugledni znanstvenici imaju pristup velikom potencijalnom utjecaju na istraživačka kretanja u svojoj disciplini. Osim

⁵ Primjerice, od 1989. održavaju se skupovi pod nazivom *International Congress on Peer Review in Biomedical Publication*, a osmi će se održati u rujnu 2017. u Chicagu gdje je bio održan i prvi u tom nizu. Margaret Dalton (1995:217) navodi niz nedostaka postupka istorazinskoga vrednovanja. James Wilson (2002) donosi nekoliko prilično podrobno opisanih primjera korisnosti toga postupka, ali ne taji niti njegove nedostatke. Zvonko Rumboldt (2008) iznio je neke od niza dvojbi vrednovatelja, ponajprije iz domaće akademske zajednice.

toga, postupak istorazinskoga vrednovanja ne jamči da će biti objavljeni samo znanstveni tekstovi visoke kakvoće, nego se svako toliko dogodi da i u prestižnim časopisima budu objavljeni radovi koji sadrže netočnosti i(li) izmišljene podatke, pa i plagijate^{6,7}. Uvijek postoji i mogućnost da vrednovatelj iskoristi svoj položaj te podatke koje stekne uvidom u rad koji vrednuje predstavi kao ishode vlastitog istraživanja. Štoviše, zabilježene su i prave prijevare u kojima autori znanstvenih članaka navode urednike da tekstove pošalju njima samima (tj. autorima) na vrednovanje tako što za vrednovatelja predlože sebe pod lažnim imenom (Ferguson i dr. 2014)⁸. Osim toga, primjećeno je kako se može prepoznati određena sklonost vrednovatelja – bili oni urednici ili autorovi kolege – da se neuobičajenim i inovativnim radovima uskraćuje preporuka za objavljivanje, pa i kada je riječ o člancima koji se kasnije pokažu uspješnim i često citiranim (Siler i dr. 2014). Fisher i Parisi (2015) podsjećaju kako je posebna poteškoća što brojni članci budu odbijeni, a da nisu niti prošli postupak istorazinskoga vrednovanja, što se posebno često događa kada je riječ o znanstvenim časopisima s tzv. visokim čimbenikom odjeka (eng. *journal impact factor*, akr. JIF)⁹.

Ipak, načelno postoji slaganje da se istorazinsko vrednovanje nema

⁶ Rumboldt (2014:233) navodi da su urednici jednoga našega časopisa iznijeli podatak kako je čak 11% članaka koji su im ponuđeni za objavljivanje plagirano i da ih je 29% sumnjivoga autorstva. Kada je riječ o Hrvatskoj, postiđujuća se praksa plagiranja naslanja na potvrđeno visoku snošljivost prema učeničkom i studentskom nepoštenju (usp. Kukulja i dr. 2010 i 2012).

⁷ Uobičajeno se drži (npr. Rumboldt 2014:233) kako su izmišljanje i tzv. prilagodba podataka (u skladu sa željama autora znanstvenoga teksta) nešto lakše povrede znanstveničkoga poštenja od plagiranja, ali niti prema njima ne treba biti laksativan. Kao relativno najmanja povreda znanstveničkoga poštenja obično se drže manipulacije u području imenovanja autora, npr. kada se u potpisu nekog rada nađe ime znanstvenika koji zapravo nije sudjelovao u istraživanju i pisanju rada, ili barem nije sudjelovao u mjeri koja opravdava autorstvo ili kada se u popisu autora izostavi znanstvenik koji je to mjesto zaslužio.

⁸ Ferguson i dr. (2014) donose podatke prema kojima je u razdoblju od samo dvije godine prije objave njihova rada bilo povučeno 110 znanstvenih članaka zbog krivotvorenih istorazinskih vrednovanja u kojima su vrednovatelji zapravo bili autori tih članaka. Ne samo to, nego su takve prijevare zabilježene kod vrlo uglednih izdavača kao što su Elsevier, Springer, Taylor & Francis, SAGE, Wiley.

⁹ Čimbenik odjeka časopisa (eng. *journal impact factor*, akr. JIF) bibliometrijski je podatak koji Thomson Reuters računa na osnovi dvogodišnjega razdoblja za svaki časopis iz svoje baze. Taj se podatak drži jednim od najvažnijih, ako ne i glavni pojedinačni bibliometrijski pokazatelj, te se kao takav koristi kao knjižničarsko mjerilo vrijednosti časopisa u knjižničarstvu. Kao takav sve se češće koristi i u scijenometriji, iako mu je stvarna upotrebljivost tu vrlo ograničena, ako je uopće ima, kako primjerice upozorava urednik časopisa *Nature* Phillip Campbell (2008, usp. Čatić 2009).

čime zamijeniti, pa je zbog značaja toga postupka za život akademske zajednice potrebno uložiti napor da se ono učini što učinkovijim i vjerodostojnijim (Fisher i Parisi 2015). Među prijedlozima poboljšanja provedbe istorazinskoga vrednovanja ima i onih koji mogu iznenaditi. Na primjer, Žliobaité i Fortelius (2016) navode podatke prema kojima je bez stvarnoga uporišta ustaljen običaj da znanstvenikov tekst ne mogu vrednovati kolege s kojima je supotpisivao svoje ranije radove, jer se pokazuje da ti kolege u pravilu ne krše načelo nepristranosti, tj. nema razlike u pogledu objektivnosti između njih i kolega s kojima autor vrednovanoga teksta nikada nije bio suautor. Drummond Rennie (2016) iznosi kako se ništa značajno ne dobiva ni tzv. jednostruko i dvostruko slijepim vrednovanjem te zagarova tzv. otvoreno istorazinsko vrednovanje. Ipak, Schuklenk (2015) upozorava kako je u okviru humanističkih disciplina još uvijek primjereno anonimno istorazinsko vrednovanje nego otvoreno vrednovanje nakon objave koje stječe sve više pristaša, ponajprije u okviru disciplina činjenične znanosti.

V.2. Nedostaci scijenometrije

Načelno, glavnina je slabosti scijenometrije povezana s činjenicom da se ona oslanja na bibliometriju (usp. Bornmann i Leydesdorff 2014:1228–1230), a bibliometrijski alati i metode — pa ni oni najbolji među njima — nisu baždareni da daju mjerodavne podatke o znanosti nego da pomognu knjižničarima snaći se u stalno sve većem obujmu akademske literature. Primjerice, bibliometrijski podatak o čimbeniku odjeka časopisa, vrlo koristan knjižničaru u odlučivanju hoće li nabaviti određenu publikaciju za knjižnicu, nije ni blizu toliko informativan kada je riječ o procjeni vrijednosti te publikacije u pogledu znanstvenog doprinosa (Pulverer 2015:1601). Naime, određeni svezak nekog akademskog časopisa može imati vrlo visok čimbenik odjeka samo zbog jednog članka, a taj se broj onda pripisuje i svim drugim člancima objavljenima u istome svesku, iako oni ni u čemu nisu zaslužni za visoku vrijednost toga pokazatelja. I autor necitiranoga ili rijetko citiranoga članka može nezasluženo imati vrlo visok čimbenik odjeka koji je stekao slučajno — jednostavno zbog toga što mu je članak objavljen u svesku časopisa u kojemu je objavljen neki često citiran članak. Pored toga, postoji značajna razlika između različitih disciplina i područja istraživanja u pogledu vremenu u kojem čimbenik odjeka postaje relevantan. Dok je kratko razdoblje od objavljivanja još kako-tako primjereno za discipline u kojima se u određenome razdoblju brzo povećava količina znanja, ono ne odgovara vrednovanju u humanističkim i dobrom dijelu društvenih disciplina. Naime, u tim se disciplinama ishod istraživa-

nja može pokazati kao iznimno vrijedan godinama, pa i desetljećima nakon što je objavljen, a trenutno nema prakse mjerenja čimbenika odjeka na tako dugi rok.¹⁰ Zato je ne samo razumljiv nego i opravdan otpor tomu da se čimbenik odjeka časopisa u društvenim i humanističkim disciplinama primjenjuje kao relevantan kriterij vrednovanja.

Jedan je od motiva za uvođenje bibliometrijskih podataka u scijenometriju poticanje objavljivanja znanstvenih spoznaja. Pretpostavka je zahtjeva za ubrzavanjem i povećavanjem obujma akademskoga publiciranja da je ta dinamika po sebi nedvojben pokazatelj kakvoće i količine akademskoga rada, posebice istraživanja koja dovode do novih spoznaja. No, ako se ta pretpostavka do određene mjere i pokazala točnom, barem se toliko pokazala i promašenom, budući da se značajan broj članova akademske zajednice više usmjerio na traženje načina kako da svoja istraživanja objavi na bibliometrijski što učinkovitiji način (oslanjajući se i na moralno dvojbene postupke) nego na što veću količinu i višu kakvoću istraživanja. Primjerice, već je nažalost postala uobičajena praksa da se ishodi istraživanja objavljuju u nizovima kratkih članaka (eng. *salami slicing*) umjesto u jednom dužem radu složenije strukture kojim bi istodobno i usustavljeno bilo predstavljeno više ishoda istoga istraživanja. Osim toga, velika važnost koja se u suvremenoj scijenometriji daje bibliometrijskome mjerilu čimbenika odjeka potiče autore da ishode svojih istraživanja prikazuju senzacionalistički, pa i da krivotvore podatke, a sve kako bi im rad postigao što viši čimbenik odjeka u kratkom razdoblju nakon objavljivanja ili da barem bude objavljen u časopisu s visokim prosječnim čimbenikom odjeka.

Preklapanje scijenometrije i bibliometrije možda najviše poteškoća stvara u humanistici, potom unutar društvenih znanosti, a najmanje unutar prirodnih znanosti. Prvi je razlog za tu razliku znatno veća iscrpnost i sređenost bibliometrijskih podataka u području prirodnih znanosti u odnosu na analogne podatke koji se odnose na društvene znanosti, a pogotovo na humanistiku. Ipak, i tu ima razlika: dok su neke discipline i neka područja istraživanja humanistike i društvenih znanosti bolje zastupljena u bibliometrijskim bazama, druge takve discipline i područja su vrlo slabo zastupljena ili su podaci koji se na njih odnose nepouzdana.¹¹

¹⁰ U scijenometriji se često kao referentno razdoblje za podatak o čimbeniku odjeka uzimaju prve tri godine od trenutka objave rada, a katkad se raspon skraćuje na dvije ili produži na pet godina od vremena objavljivanja rada.

¹¹ Primjerice, vrlo je teško pronaći podatke o tekstovima koji su objavljeni na slavenskim i drugim tzv. malim jezicima, a poseban problem još čini traženje podataka o autorima i naslovima čiji zapis uključuje dijakritičke oznake. Zahvaljujem Blanki Ceković, voditeljici knjižnice Staroslavenskoga instituta, na podacima o praktičnim po-

Posljednjih se godina nedostaci bibliometrijskih podataka u području vrednovanja rada u humanističkim (i društvenim) disciplinama često pokušavaju nadomjestiti korištenjem alata poput *Google Scholar*, no ni oni nisu baždareni za scijenometrijske svrhe, pa nisu od velike koristi. Unatoč tomu, Pravilnik 2017. je također prihvatio taj alat kao mjerodavan u akademskome vrednovanju, pa je čak kao opći uvjet propisao da svi pristupnici u postupku za stjecanje znanstvenih zvanja moraju imati *Google Scholar* profil dostupan javnosti (čl. 2.5.).

Budući da u pogledu iscrpnosti i pouzdanosti bibliometrijskih podataka prirodne znanosti najbolje stoje, posebno je indikativno da se upravo iz tih disciplina već više godina glasno poziva na korjenite promjene u sustavu znanstvenoga vrednovanja općenito, a poglavito u području scijenometrije, ne krijući kako su za tzv. bibliometrijsku maniju dobrim dijelom odgovorni upravo brojni utjecajni znanstvenici iz prirodnih disciplina koji su se prije nekoliko desetljeća snažno zauzimali za ulazak bibliometrijskih podataka u scijenometriju.¹² Mladi znanstvenici iz biotehnoških disciplina također su javno izrazili tjeskobu zbog činjenice da se doprinos u njihovu području sve češće procjenjuje prema (nedostatno vjerodostojnoj) bibliometriji, a ne prema kakvoći istraživanja (Titeca i dr. 2014).¹³

teškoćama korištenja bibliometrijskih baza podataka u slavistici.

¹² Tako Mark Johnston ne taji da: »neki znanstvenici u svome životopisu upisuju [...] čimbenik odjeka svakog časopisa u kojemu im je objavljen članak. [...] Zašto to čine? Jer oni također prepoznaju da povjerenstva za zapošljavanje, promaknuće i vrednovanje prijave na natječaj za projektna sredstva daju veliku težinu čimbeniku odjeka časopisa [...]. Mi — stariji znanstvenici koji sjede u takvim povjerenstvima koja su toliko važna za karijere znanstvenika (i za znanost!) — smo odgovorni! Da nismo toliko davali na važnosti visokim čimbenicima odjeka časopisa, naši (uglavnom mlađi) kolege ne bi pridavali toliko pozornosti čimbeniku odjeka. Neprijatelj smo mi!« (2013:791).

Eng. »some scientists list in their CVs [...] the impact factor of each journal in which their articles were published [...]. Why do they do it? Because they also recognize that hiring and promotion and grant evaluation committees put weight on the journal impact factor [...]. We — the senior scientists who populate those committees that are so important to scientists' careers (and to science!) — are responsible! If we didn't value so much the high impact factor journals, our (mostly junior) colleagues would not pay so much attention to the impact factor. The enemy is us!«

¹³ Koliki pritisak stvara imperativ brzog i čestog objavljivanja i to (samo) u časopisima s visokim čimbenikom odjeka, tragično je pokazala smrt nagrađivanoga i u svakom pogledu iznimno uspješnoga staničnoga biologa Yoshikija Sasaija (1962–2014). Nakon što se pokazalo kako dva znanstvena članka s doktorandicom Haruko Obokata kao prvim autorom, a koji su objavljeni u prestižnom časopisu *Nature*, sadrže ozbiljne nedostatke i pogreške koje je on — kao voditelj istraživačke ekipe koje je Obokata bila član — propustio pronaći i spriječiti nezaslužene objave, izgubio je život u okolnostima koje upućuju na samoubojstvo.

Američko je udruženje za staničnu biologiju (eng. *American Society for Cell Biology*, akr. ASCB) zajedno sa skupinom urednika i izdavača znanstvenih časopisa skiciralo izjavu poznatu pod akronimom DORA (eng. *San Francisco Declaration on Research Assessment*, DORA 2013[2012], usp. Pulverer 2015) kojom se iznosi niz činjenica, prijedloga i uputa s ciljem ukazivanja na neprimjerenost oslanjanja na bibliometriju u vrednovanju akademskog rada. Izjavu je do sada potpisalo više od 12 500 pojedinaca i 840 organizacija koje su zbog različitih razloga zainteresirane za što primjerenije akademsko vrednovanje. I kod nas je ta izjava vrlo brzo prepoznata kao potrebna i to najprije među znanstvenicima prirodnih znanosti (v. Španiček 2013). DORA potiče članove akademske zajednice da — gdje god im je to moguće — inzistiraju na vjerodostojnome vrednovanju znanstvenoga rada ne oslanjajući se olako na bibliometrijske podatke. Naglašava se da metrijski kriteriji, poput čimbenika odjeka časopisa, ne mogu biti poistovječeni s mjerilom kakvoće i ne mogu služiti kao sredstvo za procjenu stvarnoga znanstvenoga doprinosa znanstvenika te ih zapravo ni nema smisla koristiti npr. pri donošenju odluka o napredovanju i zapošljavanju članova akademske zajednice ili (materijalnom) podupiranju akademskih projekata. Pojednostavljeno, DORA podsjeća da se rad istraživača treba vrednovati prema tome što se objavljuje, a ne u kojem se časopisu objavljuje.

Također, skupina autora čiji je polje rada vrednovanje znanstvenoga rada i upravljanje u znanstvenoj djelatnosti predvođena Dianom Hicks, objavila je tzv. *Leidenski manifest* za istraživačku metriju (Hicks i dr. 2015) kojom se u deset predloženih načela upućuju razne skupine unutar akademske zajednice da pri vrednovanju akademskoga rada inzistiraju na davanju prvenstva kakvoći i stvarnoj relevantnosti pojedinih akademskih radova, te da količinske kriterije koriste samo kao pomoćno sredstvo.

Unatoč navedenim potezima, među članovima se akademske zajednice još uvijek snažno osjeća nedostatak učinkovitog zanimanja za uređenje vrednovanja akademskoga rada, što se može tumačiti i kao oglašivanje o dužnosti i prava koja proistječu iz načela akademske autonomije. To dovodi do situacije da se članovi akademske zajednice — kada su u prilici da neke propise o vrednovanju ipak moraju donijeti — ponovo vraćaju bibliometriji. I u Hrvatskoj je također zamjetno da praktički nema stručnih, a kamoli znanstvenih radova koji bi se bavili vrednovanjem znanstvenoga rada, a da im autori nisu članovi knjižničarske struke (npr. Vrana 2011, Briški 2014).

VI. Vrednovanje znanstvenoga rada u humanističkim disciplinama

Ovdje će se spomenuti samo dva razlikovna svojstva humanistike i dobroga dijela društvenih znanosti u odnosu na discipline činjenične znanosti zbog kojih se humanistički i mnogi radovi društvenih znanosti ne mogu vrednovati na osnovi kriterija koji su primjereni činjeničnoj znanosti. Kad je riječ o društvenim disciplinama, još je Popper (1996[1961]:36) zastupao stav kako se one značajno razlikuju od disciplina činjenične znanosti jer u društvu ne vrijede uzročno-posljedični odnosi svojstveni prirodnim zakonima, pa ni metodologija društvenih disciplina ne može imati ni blizu onoliko snažan naglasak na količinskim metodama koliko je to primjereno prirodnim znanostima. Isto, pa i još većoj mjeri, vrijedi za humanistiku, koja ima i drugih svojstava po kojima se razlikuje od činjenične znanosti. Primjerice, tu se očekuje uložiti značajne napore u pronalazak i pohranu različitih predmeta i podataka koji se onda oblikuju u zbirke i baze podataka koje akademskoj zajednici, ali i općoj javnosti, služe kao potpora istraživanju i oblikovanju (narodnoga, nacionalnoga i drugoga) identiteta pojedinaca i zajednice (Akker 2016:25; usp. Strategija 2014:221–222). Pored toga, za razliku od činjeničnih znanosti u kojima objavljivanje u časopisima ima najvažniju ulogu u području objavljivanja pisanih izvješća o provedenim istraživanjima i njihovim ishodima, u humanistici prvo mjesto pripada monografijama¹⁴ i knjigama općenito (usp. Bornmann i Leydesdorff 2014:1231). Doduše, među humanističkim disciplinama u tom pogledu ima razlika, pa primjerice u filozofiji knjiga još uvijek ima primat u pogledu oblika objavljivanja, dok su u jezikoslovlju mnoga nova znanja objavljena u obliku članaka u znanstvenim časopisima (Akker 2016:25). Kako u ukupnoj akademskoj zajednici discipline činjenične znanosti imaju najveći utjecaj, a u njima članci u znanstvenim časopisima imaju povlašteno mjesto, tako se humanistika treba pobrinuti da unutar kriterija vrednovanja za njezine discipline knjiga zadrži mjesto koje joj pripada, baš kao što tehnološke discipline (poput računalne tehnologije), i dalje trebaju ulagati napor da kriteriji koji se na njih primjenjuju uzimaju primjereno u

¹⁴ Do sredine XX. st. monografije su se držale najvažnijom vrstom akademskih tekstova uopće. Od tada do danas ugled je monografija u činjeničnoj znanosti značajno opao, ponajprije u korist izvornih znanstvenih članaka u znanstvenim časopisima (usp. Zelenika 2011⁵:61).

obzir (patentirane) izume, projekte¹⁵, računalne programe (*software*) i sl.¹⁶

Među znanstvenicima humanističkih disciplina još se uvijek čuje kako je znanstveni doprinos u humanistici moguće procijeniti jedino po kakvoći, a nikako scijenometrijski i po formalnim kriterijima kako je to uobičajeno u činjeničnoj znanosti (usp. Hug i dr. 2014:56–58, Ochsner i dr. 2016:45, usp. Akker 2016:23–24 i 28). Takav stav postaje neodrživ u stvarnosti kada podrazumijeva da se u humanistici ne mogu primijeniti nikakvi mjerljivi kriteriji, jer ako znanstvenici iz humanističkih područja sami ne odrede scijenometrijske kriterije za vrednovanja svoga rada, onda to čine drugi članovi akademske zajednice ili njezini administrativno-upravni autoriteti. Na humanistiku se tada redovito preslikavaju kriteriji koji se koriste u činjeničnoj znanosti (usp. Akker 2016:23), budući da su posljednjih desetljeća državne i privatne institucije sve sklonije upravo scijenometrijske podatke držati ključnima za odabir istraživanja koje će (ne)materijalno poduprijeti.¹⁷ Ne samo da takav razvoj događaja nije poželjan, jer je u neskladu s pretpostavljenim pravom svake sastavnice akademske zajednice da – u zadanim okvirima koja proizlaze iz načela neovisnosti akademskoga djelovanja – sama uredi svoje unutarnje odnose, nego i stoga

¹⁵ Pravilnik 2017. u određenim tehnološkim područjima i pod određenim uvjetima priznaje projekte kao znanstveni rad, usp. čl. 16.7. Pravilnika 2017. vezan za biotehničke znanosti i čl. 39.5. Pravilnika 2017 vezan za interdisciplinarno polje Vojno-obrambene i sigurnosno-obavještajne znanosti i umijeće.

¹⁶ Tako nedavna izjava Savjeta za znanost pri Ministarstvu obrazovanja i znanosti Ruske Federacije (Zajavlenie 2016), objavljena 31. ožujka 2016. i potaknuta sve većim pritiskom da se na vrednovanje u humanistici primjene uzusi vrednovanja u činjeničnoj znanosti, izrijekom ističe monografiju kao glavnu vrstu humanističke publikacije i to onu koja je prije objavljivanja prošla postupak istorazinskoga vrednovanja: »U humanističkim su znanostima monografije [...] glavni oblik objavljivanja znanstvenih rezultata. Zbog toga ih je nužno u punoj mjeri uzeti u obzir pri vrednovanju znanstvene proizvodnosti. [...] Kao što je slučaj s člancima u časopisima s istorazinskim vrednovanjem, treba uzeti u obzir samo monografije koje su prije objavljivanja prošle postupak istorazinskoga vrednovanja.« (prijevod V. V., s ruskoga: »В гуманитарных науках монографии [...] являются основной формой публикации научных результатов. Поэтому их необходимо в полной мере учитывать при оценке научной продуктивности. [...] В расчет должны приниматься только монографии, прошедшие экспертизу перед публикацией, аналогичную экспертизе статей в рецензируемых журналах.«) Zahvaljujem dr. sc. Viktoru Baranovu na podacima o toj izjavi.

¹⁷ Primjerice, u državama članicama Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (eng. *Organisation for Economic Cooperation and Development*, akr. OECD), a riječ je o otprilike 35 razvijenih zemalja svijeta, od ukupnih sredstava koja se odvajaju za istraživačku djelatnost povezanu s visokim obrazovanjem, 70–80% se ulaže u prirodne i tehničke discipline (Hicks 2013[2013]:83). Već se nekoliko desetljeća kriteriji za odabir projekata koji će se poduprijeti zasnivaju na scijenometriji.

što je tada praktički nemoguće izbjeći uspostavljanje neprimjerenih kriterija za vrednovanje humanističkih istraživanja. Naime, nisu svi kriteriji kojima je zamislivo mjeriti znanstveni doprinos (jednako) primjenjivi na sve discipline. To opet znači da je bez ustroja sustava različitih popisa kriterija za različite sastavnice akademskoga djelovanja, praktični nemoguće izbjeći kršenja načela pravednosti i pravičnosti, tj. diskriminaciju pojedinih disciplina, područja istraživanja i projekata (usp. Hicks 2013[2013], Akker 2016:23–24).

Iako se u humanistici – nešto manje u društvenim disciplinama – razvoj scijenometrije i njezin sve veći značaj u smislu instrumentarija za vrednovanje akademskoga rada dugo ignorirao, 1990-ih je postalo posve jasno da će se i ona morati uhvatiti u koštac s izazovima koje nose količinska mjerila vrednovanja akademskoga rada. Već je spomenuto kako se scijenometrija snažno oslanja na bibliometriju, a da takav način vrednovanja nailazi na snažan otpor u humanistici. Primjerice, Europska zaklada za znanost (eng. *European Science Foundation*, akr. ESF) koja okuplja osamdesetak znanstvenih organizacija iz tridesetak europskih zemalja pokrenula je 2002. godine projekt Europski referencijski indeks za humanističke znanosti (eng. *European Reference Index for the Humanities*, akr. ERIH) kojim se kanilo izraditi bibliometrijsku bazu podataka za humanističke znanosti. Ubrzo nakon što je 2007. i 2008. objavljen kategoriziran popis humanističkih znanstvenih časopisa (s kategorijama: »A«, »B«, »C«, pa onda još »INT1« i »INT2«) gotovo pedeset urednika časopisa iz društvenih i humanističkih disciplina iz protesta je tražilo da se njihovi časopisi povuku s toga popisa. Već je 2011. postalo jasno kako ERIH nema budućnosti te je obustavljen rad na njegovoj izgradnji (Hug i dr. 2014:56). Otprilike u vrijeme stvaranje ERIH-a, radile su se i drugi slični popisi znanstvenih časopisa iz područja društvenih i humanističkih znanosti. Tako Pontille i Torny (2014), pored toga što iznose podatke o ERIH-u, govore o popisu kojega je stvaralo Australijsko povjerenstvo za istraživanje (eng. *Australian Research Council*, akr. ARC) te onome koji je sastavljala francuska Agencija za vrednovanje istraživanja i visokoga obrazovanja (franc. *Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur*, akr. AERES). Svaki je od takvih popisa naišao na veći ili manji otpor akademske javnosti, a ni za jedan se ne može reći da je u punome smislu zaživio.

Otpor uvođenju bibliometrijskih podataka u scijenometriju mogao se jasno osjetiti i u našoj humanistici, pa i u čitavoj akademskoj zajednici, u vrijeme donošenja pravilnika kojim se uređuju izbori u znanstvena zvanja koje je naše Nacionalno vijeće za znanost donijelo 1. ožujka 2013. (Pravilnik 2013) te promjena toga teksta objavljenih 22. ožujka 2013. (Pravilnik o

izmjenama i dopunama 2013). Ti su se pravni tekstovi u području scijometrije oslanjali na tada već dvije godine napuštenu bibliometrijsku bazu ERIH što je bila i jedna od najoštrijih primjedbi zbog kojih se iz naše akademske zajednice tražilo da se oba navedena dokumenta stave izvan snage. Doista, zbog ukupnosti sadržajnih i proceduralnih problema navedenih dvaju propisa, Ustavni je sud navedeni pravilnik stavio izvan snage.

Budući da, općenito govoreći, istraživači iz humanističkih disciplina pokazuju daleko veću sklonost mjerilima usmjerenima na kakvoću nego na količinu znanstvenoga rada (Ochsner i dr. 2016:62), dobro je steći barem neki uvid u poimanje kakvoće humanističkoga istraživanja. U tu svrhu može poslužiti razlikovanje tradicionalnog i suvremenog poimanja humanističkoga istraživanja te dobrih i loših konotacija svakoga od njih (Ochsner i dr. 2016:53–54). Dobra se konotacija tradicionalnoga poimanja odnosi na istraživača kao pojedinca usmjerenoga na razvijanje vlastitih novih i velikih ideja. (Doista, u načelu su znanstvenici iz humanističkih znanosti manje skloni raditi u grupi, no i tu ima razlika, pa primjerice jezikoslovci češće međusobno surađuju nego teoretičari književnosti, usp. Akker 2016:27). Loša se konotacija tradicionalnoga istraživanja odnosi na introvertirano, preusko i nekritički postavljeno istraživanje. Dobra se konotacija modernoga poimanja humanističkoga istraživanja odnosi na istraživanje koje je međunarodno, interdisciplinarno, koje dolazi do inovacija u malim koracima i koje je otvoreno prema društvu,¹⁸ dok se loša konotacija moderno pojmljenoga humanističkoga istraživanja odnosi na pragmatično istraživanje koje je prestrukturirano i predvidljivih rezultata te usmjereno više na ostvarenje karijernih stremljenja pojedinaca nego na stjecanje novih spoznaja.

Na sreću, čini se kako postoji određena razina sloge oko toga da se kakvoća rada u humanistici također može mjeriti i to prije svega s obzirom na sljedeće točke: inovativnost, pristup istraživanju, suradnja među istraživačima, istraživačka autonomija, raznovrsnost, interdisciplinarnost, angažirane vještine, javni učinak i primjenjivost, rigoroznost, oslonjenost na izvore, usmjerenost na razvoj karijere, istraživački plan, usredotočenost na pojedine teme, nadahnuće, međunarodnost i otvorenost, priznatost među kolegama, specijalizacija (Ochsner i dr. 2016:53).¹⁹ Naravno, budući da po-

¹⁸ Krull i Tepperwien (2016:175–177) za taj tip istraživanja donose četiri I-ja kao kriterije za kakvoću istraživanja: infrastruktura (koja je osnova humanističkih istraživanja, a odnosi se na zbirke i baze podataka iz područja kulture), inovativnost, interdisciplinarnost, međunarodnost (eng. *internationality*).

¹⁹ Prethodno su Ochsner i dr. (2012:4-11–4-17) na osnovi 70 vidova humanističkoga istraživanja prepoznatih u literaturi artikulirali 62 grupe mjerljivih pokazatelja kakvoće humanističkoga istraživanja: znanstvenikove publikacije, radovi (referencije)

stoje znatne razlike među pojedinim humanističkim disciplinama, pretpostavlja se da znanstvenici iz pojedinačnih ili skupina srodnih disciplina

na koje se znanstvenik poziva, predstavljanje osobnoga znanstvenikova rada, znanstvenikovo urednikovanje, znanstvenikovo organiziranje događaja, suradnje koje znanstvenik ostvaruje, znanstvenikovi osobni kontakti, znanstvenikovo sudjelovanje u istorazinskome vrednovanju, znanstvenikovo sudjelovanje u akademskim udruženjima, paneli u kojima znanstvenik sudjeluje, znanstvenikove dokumentacijske aktivnosti, ishodi znanstvenikovih dokumentacijskih aktivnosti, znanstvenikovo djelovanje za javnost (popularizacija znanosti), ishodi znanstvenikova djelovanja za javnost (popularne knjige i članci, dokumentarni filmovi, izložbe), osvrt znanstvenikovih studenata (mladih istraživača kojima je bio mentor) u javnosti o tomu je li znanstvenikov rad doprinio novim načinima razumijevanja i tumačenja, istorazinskih vrednovanje znanstvenikova rada, pozivanje drugih na znanstvenikov rad, zahvale drugih znanstveniku, pojavljivanje znanstvenikova rada u vrednovanim publikacijama, statistički podaci o uporabi znanstvenikova rada, financiranje koje je znanstvenik stekao od trećih strana (tj. ne iz državnih izvora), znanstvenikove nagrade i priznanja, znanstvenikova nastavnička imenovanja (također: duži boravci u inozemstvu zbog istraživanja, istraživačke stipendije), privlačnost znanstvenika mladim istraživačima, znanstvenikove monografije, odnos broja znanstvenikovih monografija prema broju njegovih članaka, kvalifikacije studenta i mladih istraživača kojima je znanstvenik mentor, uspjeh mladih istraživača kojima je znanstvenik mentor, znanstvenikovo djelovanje u nastavi i pouci, dodatno obrazovanje koje znanstvenik omogućuje mladim istraživačima kojima je mentor, suradnja s mladim istraživačima, osvrt mladih istraživača o tomu koliko su zadovoljni znanstvenikovim mentoriranjem, inicijative koje je znanstvenik pokrenuo, teme koje znanstvenik istražuje, (znanstveno-stručna) infrastruktura koju je znanstvenik osnovao ili koju održava (arhive, zbirke umjetnina, specijalizirane knjižnice, baze podataka), suvremenost referencija na koje se znanstvenik poziva, sudjelovanje u raspravama vezanima za istraživačke teme, znanstvenikovi pisani odgovori (u obliku eseja, kolumne, otvorenoga pisma), mogućnosti koje znanstvenik otvara mladim istraživačima kojima je mentor, procjena studenata i mladih istraživača o otvorenosti znanstvenika, raznovrsnost mladih istraživača kojima je znanstvenik mentor, pomoć koju znanstvenik pruža (suradujući s istraživačima koji djeluju unutar institucija s manjim ugledom ili s istraživačima iz zemalja u kojima znanost nije posebno razvijena), dostupnost nastave i pouke koju znanstvenik nudi, dostupnost znanstvenikovih publikacija, postizanje ciljeva koje si sam znanstvenik zadaje, novčana neovisnost (o uobičajenim izvorima novčane potpore), nepostojanje očekivanih ciljeva i(li) rezultata, izvori (broj i vrsta) koje znanstvenik koristi u istraživanju, količina vremena koju znanstvenik može posvetiti istraživanju, osobna znanstvenikova knjižnica, priznanja i nagrade koje znanstvenik prima za nastavu i poučavanje, osvrt studenata i mladih istraživača u vezi s sposobnosti znanstvenika da ih oduševi za određeni predmet istraživanja, osvrt javnosti u vezi s sposobnosti znanstvenika da ih oduševi za određeni predmet istraživanja, strategije postizanja ciljeva u istraživanju, svojstva znanstvenikova korištenja izvora (kritičkih izdanja, zbirki, baza podataka), usklađenost znanstvenikova istraživanja i nastave/pouke koju nudi, zadovoljstvo studenata s usmjerenosti znanstvenikove nastave prema istraživanju, publikacije i prezentacije znanstvenikovih studenata, znanstvenikovo priznavanje pomoći koju je primio od studenata i mladih istraživača kojima je mentor, suradnja znanstvenika sa studentima (suautorstvo, suuredništvo, zajednički projekti), znanstvenikovo objavljivanje nastavnih materijala, znanstvenikova pozvana predavanja.

podrobnije odrede primjerene kriterije za svoj rad.²⁰

Kada je riječ o pronalasku primjerenih metoda i kriterija vrednovanju humanističkoga rada, ohrabruje činjenica da su se tijekom posljednjih desetak godina ozbiljna nastojanja u tome smjeru pojavila u Švicarskoj²¹, Njemačkoj, Norveškoj, Nizozemskoj, Belgiji, Australiji, unutar organizacija koje se bave stvaranjem bibliografskih baza podataka (primjerice Thomson Reuters) te — kako je pokazao (doduše neuspješni) ERIH — na razini čitave Europe (Hug i dr. 2014:55–56, usp. Ochsner i dr. 2017). Zajednički su nazivnici tih pokušaja: kriteriji se za vrednovanje humanističkih znanosti nastoje iznjedrati iz samih tih znanosti (a ne derivirati iz kriterija za činjeničnu znanost), umjesto izdvajanja isključivo količinskih kriterija inzistira se na usuglašenome oslanjanju na kriterija kakvoće i količine rada pri čemu kriteriji kakvoće imaju prednost pred količinskim kriterijima, nastoji se jasno artikulirati kriterije kakvoće znanstvenoga rada u humanističkim disciplinama, nastoji se postići što je moguće šire slaganje među kolegama u humanističkim disciplinama (Hug i dr. 2014:58–61).

VII. Vrednovanje različitih vrsta leksikografskoga rada

Kao što je to slučaj bio i u prethodnoj raspravi (Vukoja 2017), zasebno će se razmatrati vrednovanja teorijske i praktične leksikografije, a unutar potonje razlikovat će se pitanja vezana za komercijalnu i za znanstvenu leksi-

²⁰ Primjerice, za anglistiku Plag (2016) predlaže mjerenje u četiri dimenzije: kakvoća istraživanja, ugled, osposobljavanje/mogućnosti, prijenos. Svaka od dimenzija ima sebi pridružene mjerljive kriterije: kakvoća istraživanja (kakvoća i količina ishoda istraživanja), ugled (priznanja, profesionalno djelovanje — poput uredništva, sudjelovanja u postupcima istorazinskoga vrednovanja), osposobljavanje/mogućnosti (razvoj mladih istraživača — npr. disertacije, nagrade, ponude za posao, habilitacije; vanjsko financiranje — npr. projekti; znanstvena infrastruktura i umrežavanje), prijenos (prijenos osoblja — npr. pozvana predavanja i tečajevi; prijenos znanja — npr. pisanje udžbenika i drugih materijala).

²¹ Pod pokroviteljstvom se Konferencije rektora švicarskih sveučilišta (eng. *Rectors' Conference of the Swiss Universities*, akr. CRUS) tijekom desetak posljednjih godina sustavno provode projekti sa svrhom da se švicarskim sveučilištima priskrbi scijenometrijski instrumentarij primjeren kako za pojedine discipline tako i za usporedbu kakvoće ishoda istraživanja koja se provode unutar švicarske akademske zajednice s usporednim ishodima istraživanja u svijetu. Tako se od 2009. do 2014. provodio projekt određivanja kriterija za vrednovanje akademskoga rada u humanističkim disciplinama *Developing and Testing Research Quality Criteria in the Humanities, with an emphasis on Literature Studies and Art History* koji se do 2012. provodio u okviru Mjerenja istraživačkih učinaka (franc. *Mesurer les performances de la recherche*), a od 2013. u sklopu programa (Mjerljiva) svojstva istraživanja humanističkih i društvenih znanosti (fr. *Performances de la recherche en sciences humaines et sociales*) koji traje i danas (Loprieno i dr. 2016).

kografiju.

VII.1. Vrednovanje radova iz područja teorijske leksikografije

Radovi u kojima se raspravlja o teorijskim leksikografskim pitanjima redovito se vrednuju kao što se to inače čini s radovima znanstvenika i tu nema mnogo dvojbi. Kada je riječ o temi iz područja prve i druge vrste tehnološkoga znanja, intuicije i praktičnih pravila, očekuje se da rad bude kategoriziran kao stručni, a kada je riječ o raspravama vezanima za treću i četvrtu vrstu znanja — leksikografsku znanost i primjenu znanstvenih znanja na leksikografske probleme — rad se očekuje kategorizirati kao znanstveni.

VII.2. Vrednovanje radova iz područja praktične leksikografije

U pogledu vrednovanja stvaranja rječnika, tj. radova praktične leksikografije, stanje je složenije od onoga u teorijskoj leksikografiji, a različite nacionalne akademske zajednice prakticiraju različita rješenja. Prije svega, valja reći kako se ovdje sa strane stavlja razlikovanje papirnih od elektronskih rječnika, budući da za prepoznavanje (ne)znanstvene praktične leksikografije nije relevantno, ili barem nije bitno, u kojem je mediju rječnik ostvaren i objavljen.

S obzirom da postoji čitav niz svojstava koja više ili manje razlikuju djela komercijalne i znanstvene leksikografije, prema načelima se pravednosti te pravičnosti i nepristranosti očekuje i različito vrednovanje tih dviju vrsta praktične leksikografije. Štoviše, s obzirom na to da članovi akademske zajednice mogu biti autori kako komercijalnih tako i znanstvenih rječnika, očekivalo bi se da propisi kojima je uređeno akademsko vrednovanje uključuju kriterije (po mogućnosti i taksativno ako ih je više) na osnovi kojih se vjerodostojno može utvrditi treba li određeni rječnik kategorizirati kao komercijalno ili znanstveno djelo, no to nije uvijek tako.

VII.2.i. Vrednovanje stvaranja komercijalnih rječnika

Kada je riječ o komercijalnim rječnicima, neujednačenost prakse akademskoga vrednovanja između pojedinih nacionalnih akademskih zajednica nema veliku važnost. Odnosi su vezani za stvaranje tih rječnika ionako uređeni različitim ugovorima, kao i svi drugi komercijalni poslovi. Glavni je oblik procjene vrijednosti kakvoće i količine rada svakog sudionika komercijalnoga posla — pa i kada je on član akademske zajednice — visina novčane ili koje druge dogovorene vrste naknade.

Neujednačenost akademskoga vrednovanja postaje relevantna tek ako

određeni rječnik nastao u komercijalnim uvjetima istodobno ima i sljedeća dva svojstva: autor mu je član akademske zajednice i rječnički tekst ima vrijednost znanstvenoga doprinosa. No, tada je zapravo riječ o djelu koje istodobno ima svojstva komercijalnoga i znanstvenoga rječnika.

VII.2.ii. Vrednovanje stvaranja znanstvenih rječnika

Budući da se vrednovanje komercijalnih rječnika ponajprije odvija u skladu s uzusima komercijalnih djelatnosti, opravdano je ovdje pozornost usmjeriti na vrednovanje rječnika koje stvaraju znanstvenici u okrilju znanstvenih institucija, tj. na projekte znanstvene praktične leksikografije. Još su dva važna razloga za takav odabir. Prvi je već spomenuto značajno razlikovanje nacionalnih akademskih praksi, s time što se upravo kroz ovo vrijeme u više država — uključujući Hrvatsku — događaju učinkoviti napori za primjerenije uređenje toga pitanja. Drugi je razlog taj što se u samoj leksikografiji pitanja znanstvene leksikografije (pre)često stavljaju po strani, što se može razumijeti (ali ne i opravdati) kada se zna da je projekata znanstvene leksikografije mnogo manje od onih komercijalne leksikografije.

Ako se prethodna dva razloga označe kao formalni, sljedeća se tri razloga za utvrđivanje statusa i primjerenoga načina vrednovanja stvaranja znanstvenih rječnika mogu označiti kao stvarni. Prvi je taj što sustavna neravnopravnost rječnika kao znanstvenoga rada u odnosu na druge vrste znanstvenih radova dovodi do stalnog smanjivanja broja znanstvenika koji su spremni prihvatiti se dugotrajnog i zahtjevnog rada stvaranja znanstvenih rječnika, budući da će uvjete za napredovanje u akademskoj zajednici lakše steći ako istu količinu vremena, znanja i napora ulože u pisanje onih znanstvenih radova (ponajprije znanstvenih monografija i članaka) koji će im nedvojbeno omogućiti to napredovanje. Drugi se odnosi na činjenicu da nepriznavanje statusa znanstvenog djela onim rječnicima kojima on po svojstvima pripada sa sobom donosi velike, a trenutno u nekim slučajevima i nepremostive poteškoće u stjecanju novčane i druge materijalne potpore nužne za stvaranje takvih radova. Primjerice, znanstvenička skupina koja u Hrvatskoj želi osigurati sredstva za stvaranje znanstvenoga rječnika posredstvom projekta Hrvatske zaklade za znanost, tome se može nadati jedino ako poslove vezane za stvaranje znanstvenog rječnika uklopi u neki drugi, uobičajeniji oblik znanstvenog rada: istraživanje određenoga korpusa tekstova, gramatičko-semantičko istraživanje ili tomu slično. Treći je razlog taj što, iako stvaranje znanstvenih rječnika nije jedini povod stvaranju jezičnih korpusa, taj posao nužno uključuje stvaranje pripadajućega korpusa. Tako je sustavno neprimjereno vrednovanje stvaranja

znanstvenih rječnika uvelike doprinijelo poražavajućoj činjenici da hrvatska filologija i jezikoslovlje do sada nemaju izrađen korpus (ili modularni sustav korpusa) koji bi omogućavao vjerodostojna dijakronijska filološka i jezikoslovna istraživanja hrvatskoga jezičnoga dijasustava.

VIII. Neka svojstva akademskog vrednovanja u Republici Hrvatskoj

U pogledu vrednovanja, Strategijom se naša akademska zajednica opredijelila za postizanje i njegovanje izvrsnosti.²² U suvremenoj akademskoj zajednici, a posebno u okviru njezinih upravno-administrativnih poslova već se udomaćio pojam tzv. *znanstvene izvrsnosti* (eng. *scientific excellence*), no zapravo sadržaj toga pojma nije određen. S obzirom da se u različitim krugovima on različito shvaća, ne čudi mnogo da je on često izvor nesporazuma, a ne jasnoće. To je vidljivo i u činjenici da u skupovima kriterija koje pojedine nacionalne akademske zajednice propisuju sa svrhom prepoznavanja izvrsnosti (pre)često scijenometrijski kriteriji imaju prednost pred kriterijima kakvoće.²³ Za našu akademsku zajednicu, u svrhu postizanja izvrsnosti Strategija izričito predviđa stavljanje većega naglaska na istorazinsko vrednovanje u svim postupcima vezanima za vrednovanje rada pojedinih članova akademske zajednice.²⁴ Ipak, tekst Pravilnika 2017. pokazuje kako scijenometrijski kriteriji još uvijek imaju veliku važnost u vrednovanju akademskoga rada, uključujući onoga u humanističkim disciplinama.

Nadalje, prema Strategiji, hrvatska je akademska zajednica u području humanistike (i društvenih znanosti) odlučila staviti značajan naglasak

²² Strategija 2014. više puta spominje izvrsnost kao ciljno svojstvo hrvatske akademske zajednice, npr. kada navodi »Kriteriji vrednovanja bit će poticajni za dobre, a odbacivat će loše istraživače, istraživanja i istraživačke institucije te će omogućiti prepoznavanje izvrsnih.« (Strategija 2014:226) te izriče da treba »[u]spostaviti sustav evaluacije istraživača, istraživanja i istraživačkih institucija koji će afirmirati i poticati znanstvenu izvrsnost i međunarodnu vidljivost« (Strategija 2014:228).

²³ Primjerice, Lutz Bornmann i Loet Leydesdorff (2014:1228) upozorili su da se Okvir znanstvene izvrsnosti Ujedinjenoga Kraljevstva (eng. *UK Research Excellence Framework*, akr. REF) iz 2014. u vrednovanju znanstvenih istraživanja više oslanja na bibliometriju nego na istorazinsko vrednovanje. Njihovu je procjenu, čini se neuspješno, pokušao opovrgnuti Stephen Holgate (2015, Bornmann i Leydesdorff 2015).

²⁴ Tako u Strategiji 2014. stoji: »Promijenit će se način znanstvenog izbora i napredovanja sveučilišnih nastavnika i istraživača i uvesti istorazinsko vrednovanje (*peer review*), prema kriterijima koji se primjenjuju u znanstveno razvijenim zemljama, pri čemu će se posebno vrednovati samostalnost te izvornost i inovativnost istraživanja.« (2014:226, usp. Strategija 2014:160,226).

na dokumentacijske djelatnosti, ponajprije stoga da istraživanje hrvatskoga identiteta ima uporište u povijesnim činjenicama.²⁵ U taj raspon ulazi i stvaranje znanstvenih rječnika, s pripadajućim korpusima. Naime, znanstvena leksikografija s korpusnim jezikoslovljem — budući da se oba područja uključuju stvaranje i obradu jezičnih korpusa — imaju nezamjenjivu ulogu u dokumentiranju i arhiviranju svih (književnih, manjinskih, mrtvih itd.) idioma hrvatskoga naroda i nacije, kao i onih koji su se kroz povijest koristili na današnjem prostoru hrvatske države.

Budući da, također prema Strategiji, javni znanstveni instituti trebaju imati jasno određenu društvenu ulogu i način na koji tu ulogu izvršavaju, te da dva od tri predviđena načina restrukturiranja tih instituta²⁶ — naime udruživanje s jednim ili više instituta te samostalno djelovanje (treći je način pripajanje sveučilištu) — pretpostavljaju manji angažman institutskih znanstvenika u visokoobrazovnome procesu, može se očekivati da bi upravo ti znanstvenici trebali uložiti više u širok raspon dokumentacijskih i istraživačkih djelatnosti. U tome je smislu primjereno da vrednovanje samostalnih jezikoslovnih i filoloških instituta kao jedan od važnih pokazatelja izvršenja njihova poslanja uzme količinu, kakvoću i učinak napora usmjerenih na stvaranje jezičnih korpusa i znanstvenih rječnika.

IX. Točke prijepora u vrednovanju znanstvene leksikografije (u Republici Hrvatskoj)

Više je osjetljivih točaka u vezi s vrednovanjem znanstvenih rječnika, a ovdje je u očistu njih pet koje su već bile ili tek trebaju postati tema rasprave: praksa da se svaki oblik praktične leksikografije — bez obzira na svojstva — drži manje vrijednim od (drugih vrsta) znanstvenog rada, nedostatak primjerenoga rješenja za vrednovanje stvaranja višesveščanih djela, nedostatak primjerenoga vrednovanja uredničkoga rada u slučaju znanstvenih rječnika, nedostatak primjerenoga vrednovanja skupnoga rada u huma-

²⁵ Usp. »Istraživanje obilježja hrvatske povijesti, teritorijalnog identiteta, prirodne baštine, društva i kulture bit će istaknuta sastavnica istraživačkoga prostora. Kultura leži u srcu svakog razvoja. Ona obilježava pojedina društva i društvene skupine. Sustavnoj brizi i istraživanjima hrvatske baštine i arhivske građe stoga će se posvetiti posebna pozornost da bi se u globalizacijskim procesima očuvao hrvatski nacionalni identitet.« (Strategija 2014:221–222).

²⁶ Strategija 2014 kao jednu od mjera koju treba provesti navodi: »Definirati istraživačku misiju svakog javnog sveučilišta i njegove sastavnice i svakog javnog instituta kao pretpostavku za istraživačku preobrazbu i oblikovanje istraživačkih sveučilišta te restrukturiranje instituta.« (2014: 228) te odmah dodaje da je pokazatelj provedbe te mjere: »Definirana društvena uloga i način djelovanja svakog javnog instituta: uključivanje u sveučilište, u asocijaciji instituta ili samostalno.« (2014:228).

nističkome istraživanju, izostanak vrednovanja stvaranja jezičnih korpusa.

IX.1. Praksa umanjivanja vrijednosti znanstvene leksikografije u odnosu na druge vrste znanstvenog rada

U većini se zapadnih zemalja, ali i Češkoj²⁷ posve ustalilo prepoznavanje i razlikovanje komercijalnoga i znanstvenoga rječnika te dosljedno vrednovanje potonjeg kao znanstvenoga djela. U drugim je državama vrlo česta praksa da se stvaranje rječnika — bez obzira na svojstva toga posla — drži stručnim, a ne znanstvenim radom. Tijekom posljednjih godina i u nekim od tih država poduzeti su koraci kojima je svrha postizanje primjerenoga statusa i vrednovanja znanstvenih rječnika. U Gruziji²⁸, a onda i Rusiji²⁹, nedavno su na razini nacionalne akademske zajednice učinje-

²⁷ Zahvaljujem Václavu Čermáku na podacima o pravnome uređenju vrednovanja znanstvene leksikografije u Češkoj. Češka je akademska zajednica vrlo detaljno uređila pitanja vrednovanja rada članova akademske zajednice, a dokument (Metodika 2013) koji iznosi načela, pravila i metodologiju toga vrednovanja odobrila je Vlada Republike Češke.

²⁸ U kolovozu 2010. EURALEX je pismom (EURALEX 2010) podupro gruzijske leksikografe u njihovu nastojanju da se postigne primjerenije vrednovanje leksikografskog rada, a posebice stvaranje znanstvenih rječnika. Sljedećega mjeseca gruzijski su leksikografi, predvođeni Tinatin Margalitadze (kojoj zahvaljujem na upoznavanju sa stanjem vrednovanja znanstvenih rječnika u Gruziji), javno obznanili stanje u kojemu se nalazi gruzijska leksikografija (Appeal 2010): nijedan se rječnik koji se stvara u toj zemlji ne vrednuje kao znanstveni rad, članovima akademske zajednice koji stvaraju (znanstvene) rječnike uskraćeni su u pogledu stjecanja znanstvenih zvanja i drugih priznanja (uključujući visinu plaće) kao i pristupa sredstvima kojima se podupire akademski rad (npr. u okviru natječaja za znanstvene projekte). Nadležno je ministarstvo prepoznalo poteškoće te se u skoroj budućnosti može očekivati da će rječnicima čija svojstva odgovaraju znanstvenim rječnicima biti priznat status znanstvenog rada.

²⁹ U drugoj točki izjave Savjeta za znanost pri Ministarstvu obrazovanja i znanosti Ruske Federacije (Zajavlenie 2016), stoji sljedeće u pogledu vrednovanja humanističkih istraživanja, posebno onih koja uključuju objavljivanje izvora i napose stvaranja znanstvenih rječnika: »Poseban je oblik objavljivanja ishoda znanstvenih istraživanja u humanističkim znanostima znanstveno izdavanje novih izvora. Riječ je o objavljivanju novih tekstova (epigrafskih spomenika, kritičkih izdanja rukopisnih tekstova, arhivskih materijala i dr.), materijalnih i nematerijalnih spomenika (ishoda arheoloških, etnografskih, jezikoslovnih i drugih terenskih istraživanja, muzejskih zbirki i dr.) te stvaranje znanstvenih rječnika. Znanstvena vrijednost i dugotrajnost takvih publikacija, ako su na visokoj razini, značajno nadmašuje obično objavljivanje izvora, budući da one uključuju i raščlambu izvora. Zbog toga, prilikom vrednovanja treba im pridružiti viši koeficijent, u skladu s ocjenom stručnjaka. I u slučaju takve publikacije treba tražiti prethodno istorazinsko vrednovanje (recenziju), kako je uobičajeno za vrednovanje monografija i članaka.« (prijevod V. V. s ruskoga: »Особой формой публикации результатов научных исследований в гуманитарных науках является введение в научный оборот новых источников. Речь идет о публикации новых текстов (эпиграфических памятников, критических

ni koraci prema tomu da se ispravi nepravedan odnos prema znanstvenim rječnicima i njihovim stvarateljima. Istodobno, postoje države (poput Srbije ili Makedonije) u kojima se još čekaju pokreti za primjereniji status znanstvene leksikografije.

Hrvatska se do stupanja na snagu Pravilnika 2017. nalazila u skupini zemalja čije nacionalne akademske zajednice propuštaju prepoznati da stvaranje znanstvenoga rječnika ima vrlo različita svojstva u odnosu na stvaranje komercijalnih rječnika. U skladu s tim, nisu bili određeni kriteriji za prepoznavanje znanstvenih rječnika niti je jasno uređeno njihovo akademsko vrednovanje. Točnije, u našoj je zemlji do objavljivanja Pravilnika 2017. vladala podvojenost između propisa i prakse. Naime, Pravilnik 2005. je predviđao mogućnost da određeni rječnik ima status znanstvenoga djela — štoviše, u njemu stoji kako rječnik može biti izvorni ili pregledni znanstveni rad³⁰ — no u praksi se svaki rječnik koji se našao na popisu pristupnikovih objavljenih radova vrednovao kao stručni rad, pa i kada je predmetni rječnik prije i nakon objavljivanja u različitim oblicima istoražinskoga vrednovanja ocjenjivan kao znanstveni rad (primjerice tijekom natječaja za potporu objavljivanja znanstvenih knjiga ili u prikazima i ocjenama izdanja objavljenima u akademskim časopisima).

Prijedlog teksta Pravilnika 2017. na osnovi kojega je provedena javna rasprava nagovješćivao je još niže vrednovanje stvaranja svih rječnika. U njemu više nije stajala naznaka kako rječnik može biti znanstveno djelo, a uz to je izricao da se opseg rječnika množi koeficijentom 0,2, što se treba primijeniti na uobičajene koeficijente za različite vrste akademskoga rada (za stručni rad — 0,5, a za znanstvene radove redom: pregledni znanstveni rad — 0,75, prethodno priopćenje — 0,9, izvorni znanstveni rad — 1). Drugim riječima, sada se moglo očekivati ne samo da svi rječnici budu vrednovani kao stručni rad, tj. znatno niže nego bilo koji znanstveni rad, nego i da po kriteriju količine teksta oni vrijede pet puta manje od bilo ko-

изданий текстов по рукописям, архивных материалов и др.), материальных и нематериальных памятников (результаты археологических, этнографических, лингвистических и др. полевых исследований, музейных коллекций и т.д.), а также создания научных словарей. Научная ценность и долговечность таких публикаций, если они выполнены на высоком уровне, существенно выше обычных публикаций, анализирующих источники. Соответственно, при их оценке им должен присваиваться повышающий коэффициент, размер которого должен определяться экспертной оценкой. Требования по предварительному рецензированию, используемые при оценке монографий и статей [...], должны применяться и к этому виду публикаций.»

³⁰ Usp. »Knjige se također trebaju vrednovati po vrsnoći [...] rječnik, gramatika ili kritičko izdanje mogu biti izvorni znanstveni radovi, ali češće su pregledni ili stručni radovi.« (Pravilnik 2005).

jeg stručnog rada.

Tijekom javne rasprave koja se odvijala prije donošenja teksta Pravilnika 2017. predan je prijedlog s pridruženom argumentacijom kojoj je svrha bila pokazati da takvo vrednovanje stvaranja znanstvenih rječnika nema akademskoga opravdanja niti je u skladu s načelima pravednosti i pravičnosti.³¹ Uz to, takvo će vrednovanje — posve je izvjesno — dodatno pojačati dva negativna učinka koja je imao i prethodni tekst pravilnika. Prvi je daljnje osipanje znanstvenika koji trenutno rade na takvim projektima s još manjim izgledima da će se neki novi znanstvenik pridružiti trenutnim skupinama koji stvaraju nekolicinu domaćih znanstvenih rječnika. Drugi je izostanak zanimanja znanstvenika za pokretanje stvaranja novih znanstvenih rječnika i — što je poseban problem — pripadajućih korpusa koji bi omogućili vjerodostojno istraživanje hrvatskoga jezičnoga dijasustava u najrazličitijim njegovim vidovima. Predloženo je da rad na višesveščanim referentnim rječnicima koji su u postupku istorazinskoga vrednovanja dobili ocjenu znanstvenog rada i onima koji su im po izvanrednoj važnosti za hrvatsku i slavensku leksikografiju srodni bude vrednovan tako: da ima koeficijent predviđen za filologiju u užem smislu, da po vrsti taj rad bude vrednovan kao prethodno priopćenje, da se na njega ne primjenjuje odredba množenja opsega s koeficijentom 0,2, da se autorstvo računa tako da se svakom autoru pripisuje količina rječničkoga teksta koju on potpisuje (tj. da se autorstvo rječničke knjižne jedinice ne dijeli na sve njezine autorske potpisnike po formuli za izračun udjela u suautorskim djelima), da se autorova količina do 150 autorskih kartica na razini cjeline rječnika izjednači sa znanstvenim člankom te da se autorova količina iznad 150 autorskih kartica na razini cjeline rječnika izjednači s autorskom monografijom. Veći je dio tih prijedloga prihvaćen, prijedlog vrste rada nije prihvaćen, a u pogledu je nekih prijedloga stav autora pravilnika ostao nejasan.

U konačnome je tekstu Pravilnika 2017. utvrđeno da se znanstveni rječnici vrednuju kao dio filologije u užem smislu (što se ranije običavalo činiti, ali nije bilo propisano) te je usvojen prijedlog da se ocjena proizišla iz istorazinskoga vrednovanja prihvati kao kategorizacija rječnika po vrsti teksta. Inače, kada je riječ o vrednovanju znanstvenih rječnika u Hrvatskoj, jedan je oblik općenitog stava leksikografske zajednice izrekao EURALEX kada je 2016. godine — na osnovi uvida u način stvaranja i objavljivanja *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije* (Vukoja 2012, 2014), pismom (EURALEX 2016) podupro nastojanja da se i u Hrvatskoj određe-

³¹ Prijedlog je i argumentaciju sastavila potpisnica ovih redova, a predan je nakon što ga je Znanstveno vijeće Staroslavenskoga instituta prihvatilo kao svoj prilog javnoj raspravi o tekstu Pravilnika 2017.

ni rječnici prepoznaju kao znanstveni rad te da se dosljedno, u svim akademski relevantnim prilikama, tako i vrednuju. Između ostaloga, u tome pismu stoji i sljedeće:

»Čvrsto vjerujemo da znanstveno zasnovan leksikografski rad treba biti formalno prepoznat kao punovrijedna znanstvena djelatnost ravnopravna sa znanstvenim monografijama, znanstvenim i drugim tradicionalnim akademskim vrstama radova koji su prošli postupak istorazinskoga vrednovanja. Ako ponestane poticaja za bavljenje povijesnom leksikografijom, budući da sveučilišna pravila ne nude karijerne mogućnosti za mlade talente, postoji stvaran rizik da se brzo izgubi ono za što su trebali naraštaji da bi se sagradilo. Bila bi velika šteta da Hrvatska zapostavi svoje kulturne i povijesne korijene zapostavljajući nužnost poticanja istraživanja svojega jezika i posebno toga velikoga kulturnoga zamašnjaka: rječnika.« (prijevod V. V.)³²

Leksikografskih projekata čija obilježja pokazuju da je riječ o kandidatima za status znanstvenog rječnika u Hrvatskoj nema mnogo, štoviše pored prethodno spomenutoga hrvatskoga crkvenoslavenskoga rječnika, koji se bez sumnje može držati djelom znanstvene leksikografije³³, tre-

³² »We strongly believe that scientifically based lexicographical work should be formally recognised as a fully valid scientific activity on a par with scholarly monographs, peer-reviewed scientific papers and other traditional academic genres. If the incentive to engage in historical lexicography is missing as university regulations offer no career path for young talents, there is a real risk of losing quickly what has taken generations to build. It would be a great pity that Croatia should neglect its cultural and historical roots in neglecting the necessity to promote the study of its language and in particular that great cultural vehicle: the dictionary.« (EURALEX 2016.).

³³ Osim posredne potvrde koje daje EURALEX-ovo pismo iz 2016. poslano nakon što je autorica ovoga članka upoznala tadašnjega predsjednika EURALEX-a sa svojstvima stvaranja *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika redakcije hrvatskoga jezika*, ovdje će se navesti još dvije prilike u kojima je navedeni rječnik podvrgnut istorazinskome vrednovanju. Prvo, u okviru procesa reakreditacije provedene 2013. strani su vrednovatelji kao prvu među svojim preporukama naveli da »[v]isoko specijaliziran leksikografski rad [na stvaranju *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*] treba priznati kao znanstveni doprinos« (Reakreditacija 2013.). Isto je vrednovateljsko povjerenstvo iznijelo stav kako je stvaranje toga rječnika dovoljno znanstveno relevantno da može biti osnova međunarodnih znanstvenih projekata: »objavljivanje ovog rječnika će unaprijediti međunarodnu reputaciju Instituta i olakšati buduće znanstvene projekte«. (Reakreditacija 2013.)

Drugo, ugledni bečki slavist Johannes Reinhart te dopisni član HAZU-a, vrednujući 21. sveščić *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije* iznio je ocjenu kako je riječ o jednome od najvažnijih suvremenih djela hrvatskih humanističkih znanosti uopće: »Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije« tijekom zadnjih 25 godina postao je ne[na]doknadivo leksikografsko pomagalo za kroatiste i slaviste, no također i za povjesničare i predstavnike drugih disciplina. Bez sumnje je na vrlo visokom znanstvenom nivou, i jest jedno od najboljih dostignuća hrvatske filologije zadnjih desetljeća.« (Reinhart 2015). U jednoj je ranijoj prilici vrednovanja istoga rječni-

ba uzeti u obzir *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića* i *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. Upravo jer je takvih leksikografskih projekata vrlo malo, a trajanje ukupnoga procesa redovito traje mnogo godina, pa i više desetljeća, tj. dulje od očekivanoga trajanja dokumenata kojima se uređuje vrednovanje akademskoga rada, može se razmotriti da se oni projekti koji prema stavu relevantnih leksikografa i(li) filologa iznesenog u postupku istorazinskoga vrednovanja trebaju biti kategorizirani kao znanstveni rječnici i za koje je važno da budu dovršeni, budu jednostavno pobrojani u okviru takva dokumenta kao svojevrсни poticaj stvarateljima znanstvenih rječnika da ne napuste projekt, nego da ga naprotiv u što je moguće kraćem roku dovrše.

Prihvatanjem da određene rječnike treba držati znanstvenim radom, njihov status nije posve riješen. Kao što je spomenuto, kada tekstovi naših pravilnika o uvjetima za postizanje znanstvenih zvanja rječnike smještaju u kategoriju znanstvenih radova, svrstavaju ih među izvorne znanstvene radove (Pravilnik 2005) ili pregledne radove (Pravilnik 2005, 2017). Nijedna se od tih kvalifikacija ne čini primjerenim rješenjem, jer rječnički članak ne daje uvid u metodologiju svoga nastanka što se nužno očekuje od izvornog znanstvenog članka, a niti daje uvid u različita moguća rješenja vezana za svoj sadržaj kako bi se očekivalo od preglednog rada. Inače, kategoriziranjem se znanstvenoga rječnika kao preglednog rada implicitno poziva na nekadašnje shvaćanje stvaranja rječnika kao prostog kompiliranja. No, već su neko vrijeme leksikografi svjesni da se rječnici zapravo pišu (npr. Landau 2001²[1984]: 380), jer definicije značenja i sadržaj rječničkoga članka kao cjeline leksikograf ipak stvara, a ne prenosi ih iz nekog već postojećeg teksta (usp. Hanks 1991:37).

Za razliku od izvornog znanstvenog i preglednog rada, kategorija prethodnog priopćenja ima dva bitna svojstva koja se poklapaju sa svojstvima znanstvenih rječnika: epistemički, prethodna priopćenja donose nove spoznaje i ishode istraživanja, ali ne i prikaz metodološkoga puta do tih spoznaja i ishoda. Članak znanstvenoga rječnika odstupa u odnosu na prethodno priopćenje ponajprije u tomu što se za prethodno priopćenje očekuje skori pripadajući izvorni znanstveni rad, članak ili knjiga, u kojemu će se pored već objavljenih glavnih spoznaja i ishoda istraživanja razložiti i postupak kojim se do njih došlo. Radovi kojima se razlažu, argumentiraju i tumače konačna rješenja oblika i sadržaja objavljenih rječničkih članaka relativno su rijetki, što je ponajprije posljedica činjenice da narav stva-

ka, ocjena je još izričitija: »To je djelo sigurno jedno od najizvršnijih djela hrvatske filološke, odnosno humanističkih znanosti uopće u zadnjim desetljećima.« (Reinhart 2014).

ranja znanstvenih rječnika ne ostavlja mnogo vremena njegovim tvorcima da se zaustavljaju na jednom rječničkom članku više no što je nužno (jer još mnogo rječničkih članaka čeka biti napisano), a zapisivanje čitavoga metodološkoga postupka nastanka takvoga članka, zajedno sa svim vrsutama znanja i vještina koje su u njega uložene, zahtijevaju znatnu količinu vremena. Ipak, kada znanstvenici koji stvaraju znanstveni članak dijelelove postupka ili čitav postupak kojim su došli do sadržaja i oblika rječničkoga članka objave, to je redovito u okviru izvornoga znanstvenoga članka.³⁴ Već zbog navedenih razloga trebalo bi razmotriti mogućnost da se, kada dođe vrijeme donošenja sljedećega teksta pravilnika, tekst znanstvenoga rječnika kategorizira kao prethodno priopćenje ili da se s tom kategorijom izjednači.

U pogledu vrednovanja količine teksta znanstvenoga rječnika, stav Pravilnika 2017. nije posve dorečen i ostaje pokušati protumačiti ga iz konteksta. Naime, prema njegovu čl 27.1.: »[o]pseg kritičkih izdanja, rječnika, gramatika te uredničkih knjiga, zbirka znanstvene građe, digitalna zbirka, baza podataka i repozitorija dodatno se množi koeficijentom 0,2«. Budući da takve ili slične odredbe nema u Pravilniku 2005., a ne raspolaže se potrebnim podacima o okolnostima njena unošenja u tekst Pravilnika 2017., ovdje se ne može ulaziti u pojedinosti uzroka, povoda i opravdanosti te odluke, ali se ne može propustiti primijetiti kako je ona po sebi začuđujuća zbog (barem) dvije stvari. Prva je da se u toj odredbi svi rječnici i sve gramatike izjednačuju s primjerice digitalnim zbirkama i repozitorijima, iako su te dvije skupine radova višestruko nesumjerljive. Kada je riječ o opsegu, njihova je nesumjerljivost očita: zbirke i repozitoriji, posebice oni digitalni, redovito imaju barem desetine, a češće stotine i tisuće puta veći opseg od rječnika i gramatika. Druga je začuđujuća okolnost da navedena odredba ne pravi razliku između rječnika (i gramatika te kritičkih izdanja) koje su znanstvena djela od onih koji to nisu. Tako rječnici (gramatike, kritička izdanja) — podjednako znanstveni i neznanstveni — postaju izravno diskriminirana djela, budući da vrijede pet puta manje od svih svojih parnjaka po vrsti teksta.

Ipak, nastavak teksta daje zaključiti kako autori teksta Pravilnika 2017. iz toga pravila izuzimaju one rječnike (gramatike, kritička izdanja) koja su postupkom istorazinskoga vrednovanja kategorizirani kao znanstveni rad. Naime, nakon te odredbe, u istoj 1. točki 27. članka Pravilnika 2017., unutar odjeljka kojim se propisuje vrijednost opsega pojedinih djela hu-

³⁴ Da se ostane pri primjerima vezanima za *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*, među takvim se člancima ovdje navode: Mulc (2004), Kovačević (2008) i Šimić (2017), Vela (2016), a s dopunama također: Mihaljević (1996) i (2004).

manističkih znanosti, stoji pojašnjenje da su rječnici (gramatike, kritička izdanja) koji su postupkom istorazinskoga vrednovanja kategorizirani kao znanstveni rad izjednačeni s preglednim znanstvenim radom i da se za njih koristi »koeficijent za filologiju u užem smislu ako se prinos jedinoga autora može točno odrediti i kvantificirati« te se još dodaje kako svaki autor treba imati određen i kvantificiran svoj udio u knjižnoj jedinici, a »kod kritičkih izdanja računa se pritom opseg kritičkoga aparata«.

Tri okolnosti navode na zaključak da se tim pojašnjenjem znanstveni rječnici (gramatike, kritička izdanja) izuzimaju iz odredbe o množenju opsega teksta s koeficijentom 0,2. Prva je da se to pojašnjenje pojavljuje upravo u odjeljku posvećenome opsegu teksta čime se implicira da ono ima posljedice na izračun po tom kriteriju. Druga je da se njime izriče kako se znanstveni rječnici (gramatike, kritička izdanja) tretiraju kao pregledni radovi filologije u užem smislu, a za te radove vrijedi koeficijent opsega teksta 1 (a ne 0,2). Treća je okolnost da se — kako za rječnike i gramatike, tako i za kritička izdanja — navodi kako u izračun ulazi samo onaj dio teksta koji potpisuje određeni autor, tj. pristupnik u postupku izbora za izbor u znanstveno zvanje. Iz tih se triju sastavnica pojašnjenja zaključuje kako se oni tekstovi rječnika (gramatika, kritičkih izdanja) koji su znanstveni rad i imaju svoga točno određenoga autora, izdvajaju iz skupa tekstova na koje se primjenjuje pravilo o množenju opsega teksta s koeficijentom 0,2. Naime, posve je nevjerojatno da bi članovi akademske zajednice koji su sastavili Pravilnik 2017 po opsegu teksta izjednačili autorske znanstvene tekstove s primjerice tekstovima koji se pojavljuju u digitalnim zbirkama i repozitorijima koji uopće ne moraju sadržavati znanstvene tekstove, a pogotovo nisu autorsko djelo pristupnika postupka za izbor u znanstveno zvanje. Po tom je pitanju korisno svratiti pozornost na činjenicu da je — možda suočen sa sličnim dvojabama — Savjet za znanost pri Ministarstvu obrazovanja i znanosti Ruske Federacije u pogledu znanstvenih rječnika i nekih oblika objavljivanja izvora podsjetio kako u akademskome vrednovanju treba lučiti znanstvene rječnike i objavljivanje ranije javnosti nepoznatih tekstova u primjerice kritičkim izdanjima od "običnog" objavljivanja izvora (kakvo se između ostaloga pojavljuje i u digitalnim zbirkama i repozitorijima), budući da znanstveni rječnici, kritička izdanja i srodne publikacije nastaju na osnovi raščlambe izvora o kojima je riječ zbog čega »[z]nanstvena vrijednost i dugotrajnost takvih publikacija [...] značajno nadmašuje obično objavljivanje izvora« (Zajavlenie 2016, v. bilj. 31).

Kada je riječ o opsegu teksta, valja napomenuti kako su autori znanstvenih rječnika već po naravi rječničkoga teksta zakinuti u odnosu na autore drugih znanstvenih tekstova budući da oni ne mogu diskurzivno iznositi

čitavo istraživanje i metodološki put koji ih je doveo do određenoga sadržaja rječničkoga članka. Naime, rječnički članak ostaje kratak i kada je iza njega bilo mnogo istraživanja, suprotstavljanja argumenata i dvojbi koje je trebalo riješiti. Dapače, često su vrlo kratki rječnički članci među najzahvatljivijima za autora i urednika rječnika. Drugim riječima, i iza male količine rječničkoga članka koji je akademski (znanstveni) rad u drugome ranije navedenome smislu te sintagme može stajati mnogo akademskoga (znanstvenoga) rada u prvome smislu.

Na osnovi navedenoga čini se kako se Pravilnikom 2017. određuje da se koeficijentom 0,2 množe opsezi tekstova komercijalnih rječnika te gramatika i kritičkih izdanja koji su istorazinskim vrednovanjem kategorizirani kao stručni rad. Je li i takva odredba opravdana ili traži određene promjene, ostaje raspraviti nekom drugom zgodom.

IX.2. Nedostatak primjerenoga rješenja za vrednovanje višesveščanih radova

Kako je već spomenuto, pojam se knjige s pravom redovito javlja u scijenometrijskim kriterijima unutar kriterija za humanističke discipline, a u našim se propisima uvjet knjige veže uz stjecanje svih znanstvenih zvanja viših od zvanja znanstvenoga suradnika (Pravilnik 2005, 2017). Za znanstvene je rječnike uobičajeno da se objavljuju kao knjige, ali u obliku višesveščanih djela i to je jedna od situacija u kojima se očituju poteškoće koje proizlaze iz primjene knjižničarskih i bibliometrijskih kriterija u scijenometriji, ovaj put u pogledu: određenja referencije nazivka knjiga, očekivanog opsega teksta knjige i određivanja vrijednosti (su)autorstva knjige.

U scijenometrijskoj se praksi kao praktični kriterij za prepoznavanje referencije nazivka knjiga uzima knjižničarska oznaka ISBN³⁵. Kod jedno-sveščanih izdanja time je više-manje riješeno pitanje što jest, a što nije knjiga, ali ne nužno i u slučaju višesveščanih izdanja. Naime, jedan te isti tekst višesveščanoga izdanja može biti obilježen trima različitim ISBN-ovima, npr. *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije* koji ima jedan jedinstveni ISBN za cjelinu svih svojih svezaka, potom ima jedan niz ISBN-ova za pojedine sveske od kojih svaki objedinjuje po deset prethodno objavljenih sveščića. Svaki od tih sveščića također ima vlastiti ISBN. Kod nas je uobičajeno da autor višesveščanog rječnika kao svoju bibliografsku jedinicu u okviru postupka izbora u znanstveno zvanje upisuje svezak, odnosno sveščić ako rječnik o kojemu je riječ biva objavljivan u sveščićima. Iako u

³⁵ ISBN je akronim za eng. *International Standard Book Number* (hrv. međunarodni standardni broj knjige), a riječ je o brojčanoj oznaci koja u komercijalne svrhe služi kao identifikator knjige.

našim pravilnicima (Pravilnik 2005, 2017) nema prepreka mogućem autoru izboru da svoj rad na stvaranju višesveščanog rječnika prikaže vežući ga za ISBN cjeline toga rječnika, u praksi se to ne događa. Bolje rečeno: to se ne događa dok traje objavljivanje svezaka, tj. dok višesveščani rječnik u cjelini nije dovršen i objavljen, iako tek ta knjižna jedinica daje zaokružen sadržaj koji se objavljuje pod naslovom rječnika, a pored toga jedino ona ne stavlja neprirodne granice unutar rječničkoga teksta jednoga autora, o čemu će uskoro biti riječi.

Budući da scijenometrijska praksa u nas preuzima knjižničarsku oznaku kao kriterij prepoznavanja referencije nazivka knjiga, a istodobno se ne odnosi prema svim ISBN-ovima jednako, potrebno je vidjeti kakvo je poimanje knjige u knjižničarstvu. Dva su knjižničarska određenja pojma knjige. Prvo je ono koje je UNESCO donio u okviru svoje Preporuke vezane uz Međunarodnu statističku standardizaciju u pogledu proizvodnje knjiga i periodike (Preporuka 1964). Tu je knjiga (eng. *book*) određena kao neperiodička publikacija koja ima najmanje 49 stranica, ne računavši korice, s time da se načelno kod višesveščanih djela svi sveščići jednog godišta obilježavaju istim ISBN-om.³⁶ Drugo je određenje pojma knjige uobičajenije u knjižničarstvu, a prema njemu riječ je o tekstu koji po sadržaju ili vrsti teksta, može biti: autorska obrada jedne teme³⁷, priručnik, brošura, katalog, zbornik radova, ali i nešto drugo. Nazivak *knjiga* je prema tome određenju praktički izjednačen s nazivkom *bibliografska jedinica*³⁸ koji se u knjižni-

³⁶ Prema Preporuci 1964, »[k]njiga je neperiodična tiskana publikacija koja sadrži najmanje 49 stranice, izuzev korica, koja je objavljena u nekoj državi i dostupna javnosti. [...] Kada je djelo objavljeno u više svezaka (bez zasebnih naslova) koji se pojavljuju tijekom višegodišnjega razdoblja, djelo se računa svake godine kao zasebna jedinica, bez obzira na broj svezaka objavljen u jednoj godini.« (prijevod V. V. s engleskoga: »A book is a non-periodical printed publication of at least 49 pages, exclusive of the cover pages, published in the country and made available to the public [...]. When a work is published in several volumes (not having separate titles) appearing over a period of several years, the work is counted each year as a single unit, whatever the number of volumes published in one year may be.«).

³⁷ Nazivak *monografija* nema posebnu važnost u knjižničarstvu, pa ga ne definira niti Eva Verona (1970), autorica knjižničarskog priručnika koji je od 1970-tih do danas u uporabi u Hrvatskoj i brojnim knjižnicama širom svijeta. On se uglavnom upotrebljava kao istoznačnica ili bliskoznačnica nazivaka *bibliografska jedinica*, ali i *publikacija*.

³⁸ Prema Evi Veroni, bibliografska je jedinica »[o]dređena reprodukcija nekoga duhovnog proizvoda, najčešće jedan nakladnički svezak (komad), ili više takvih svezaka (komada) kojima je sadržajna povezanost izražena zajedničkim stvarnim naslovom i tekućom (zajedničkom) numeracijom svezaka (komada) ili odgovarajućim oznakama za sveska (npr.: tekst, slike). [...] Kad je u pitanju tiskana ili drugim grafičkim načinom umnožena bibliotečna građa, pojam bibliografska jedinica u većini se slučajeva potpuno podudara s pojmom publikacija. Neke će biblioteke u određenim slučajevima — koji su najčešće uvjetovani posebnim zadacima tih biblioteka ili uređenjem nji-

čarstvu češće koristi zbog navodne veće preciznosti. Pored toga, pojam se nazivka *knjiga* djelomično preklapa s pojmom nazivka *publikacija*, a djelomično se od njega razlikuje.³⁹ Dok drugo određenje pojma *knjiga* obuhvaća i cjelinu višesveščanog rječnika kao knjižnu jedinicu, nije tako s prvim navedenim određenjem. Usporede li se svojstva dvaju knjižničarskih određenja pojma *knjiga* s našom scijenometrijskom praksom u kojoj se cjelina višesveščanoga rječnika ne prikazuje kao knjiga, može se zaključiti da ta praksa implicira UNESCO-ovo određenje knjige.

Scijenometrija, ali ni knjižničarstvo i bibliometrija, ne poznaju univerzalno očekivanje duljine teksta publikacije koja se drži knjigom. Štoviše, i publikacije koje se sastoje gotovo samo od slikovnih prikaza mogu se označiti, i doista se označuju ISBN-om. Tekst Pravilnika 2017. nema opće odredbe o očekivanoj duljini teksta koji se općenito priznaje kao knjiga ili koji se priznaje kao knjiga jednoga autora, a nema ni posebnih takvih odredbi koje bi vrijedile za područje humanistike, ili još uže: leksikografije i(li) filologije. Za razliku od toga, neka su akademska područja nedostatku količinskoga kriterija za prepoznavanje knjige doskočile time što su odredila arbitrarnu mjeru, pa je interdisciplinarno područje geografije za sebe propisalo da se kao knjiga u izboru za znanstveno zvanje računa samo ona bibliografska jedinica koja sadrži tekst od najmanje dvanaest araka po 28800 slovnih mjesta, tj. 172 autorske kartice teksta (čl. 34.6.). Uzgred rečeno, ta se količina teksta ne razlikuje mnogo od one koja je tijekom javne rasprave koja je prethodila donošenju teksta pravilnika predložena i za višesveščane znanstvene rječnike, naime da se arbitrarna mjera od 150 autorskih kartica teksta jednoga autora na razini cjeline višesveščanoga rječnika prihvati kao knjiga toga autora sa 100% autorstva.

Koliki raspon razlika u opsegu teksta vezan za jedan ISBN može biti u slučaju višesveščanoga rječnika, pokazuje primjer *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*. Jedan sveščić toga rječnika ima 64 stranice, svaki svezak ima 640 stranica, a cjelina će imati još nepoznat broj stranica koji se svakako mjeri u tisućama. Teško je zamisliti da tolika količinska razlika (posebice između opsega sveščića i cjeline) u području jednoga kriterija relevantnog za izbor u znanstveno zvanje nema učinke na druge kri-

hova fonda — pojam bibliografska jedinica izuzetno uzeti u užem značenju pa će npr. svaki svezak neke publikacije smatrati za posebnu bibliografsku jedinicu, tj. za svaki će svezak izraditi posebnu glavnu kataložnu jedinicu.« (1970:434–435).

³⁹ Usp. određenje pojma publikacije: »[t]iskani ili drugom tehnikom umnoženi duhovni proizvod u jednom ili više nakladničkih svezaka odnosno na jednom ili više slobodnih listova.« (Verona 1970:442).

terije u istom izboru te bi mnogo pomoglo da i za filologiju postoji mjera količine teksta koji se računa kao knjiga.

Kako nema općeg scijenometrijskog kriterija u pogledu očekivane duljine knjige, tako nema ni općevrijedećeg načina izračuna udjela u autorstvu knjižnih jedinica koje imaju više autora. Kada su svi autori jednako ili barem približno jednako doprinijeli nastanku knjižne jedinice, ta okolnost ne predstavlja velik problem. No, u izdanjima poput višesveščanog rječnika udjeli se u autorstvu mogu razlikovati toliko da postaje očito kako broj potpisanih autora nije ni u kakvu izravnom odnosu s udjelom svakoga od njih u ukupnoj količini teksta knjižne jedinice. Kao primjer koliko različiti mogu biti udjeli pojedinih autora u ukupnome tekstu jedne rječničke knjižne jedinice, poslužit će ponovno *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*: jedan sveščić ima obično između tri i šest autora, dva dosada objavljena sveska imaju 15 odnosno 16 autora, a autora cjeline će biti svakako više od dvadeset. Već na razini cjeline (što trenutno znači, oba objavljena sveska zajedno), neki od tih autora potpisuju svega nekoliko kartica teksta, neki nekoliko desetaka, a neki nekoliko stotina autor-skih kartica teksta.

U vrijeme Pravilnika 2005. udio se u autorstvu knjižne jedinice višesveščanoga rječnika — a redovito se kao knjižna jedinica računao sveščić ili svezak, ne i cjelina — računao prema formuli za suautorska djela: ako knjižna jedinica ima dva autora — 100% svakome, ako ima tri autora — 75% svakome, ako ima četiri autora — 50% svakome, a ako knjižnu jedinicu potpisuje pet ili više autora udio se svakoga od njih računao tako što se broj 100 dijelio s brojem autora. Takva je praksa bila u raskoraku sa stvarnosti stvaranja višesveščanih rječnika zbog tri razloga. Prvi je što su autori (jednoga sveščića ili sveska) ne supotpisuju svaki rječnički članak jednoga sveščića ili sveska, nego svaki od autora potpisuje samo neke od objavljenih članaka. Drugi je taj što autor nema utjecaja na to hoće li njegov rad biti objavljen u jednom ili više sveščića ili sveska, tj. koliko će njegova teksta biti vezano uz koji ISBN sveščića ili sveska, nego to ovisi o pukom tehničkome pitanju prijeloma. Treći je što autor nema utjecaja niti na to s koliko će drugih autora supotpisati jednu knjižnu jedinicu, jer i to ovisi o prijelomu teksta.

Iako je tekst Pravilnika 2017. preuzeo formulu za izračun udjela u suautorskim djelima, za znanstvene rječnike ona više ne vrijedi, nego je — u skladu s prijedlogom predanim tijekom javne rasprave — uvedeno da se autorstvo računa prema stvarnim udjelima svakog od autora.⁴⁰ Iz okolnog

⁴⁰ Nažalost, u pravilniku stoji kako se autorstvo autora znanstvenih rječnika (gramatika, kritičkih izdanja) računa »ako se prinos pojedinoga autora može točno odre-

se teksta može zaključiti kako sada svaki autor sebi pripisuje 100% autorstva stvarne količine teksta koje je autorski potpisnik, a ne više idealni dio suautorstva na razini knjižne jedinice (s jednim od tri moguća ISBN-a). Iz takvog, primjerenijeg rješenja u odnosu na prethodno, proizlazi kako je sada u slučaju znanstvenih rječnika (a isto tako znanstvenih gramatika i kritičkih izdanja) opseg teksta pojedinih autora u prvome planu, kako i priliči, dok ukupan opseg teksta knjižne jedinice postaje manje važan.

No, istodobno takav način računanja autorstva dovodi do nezgrapnih ishoda, ako se veže uz praksu da se u slučaju višesveščanih izdanja uzima u obzir samo sveščići i svesci (u skladu s UNESCO-vim određenjem pojma knjige), a ne ponajprije cjelina višesveščanog izdanja (iako i nju knjižničarska praksa prepoznaje kao knjižnu jedinicu). Primjerice, kada znanstvenik u jednom sveščiću ili svesku potpisuje svega nekoliko kartica teksta, doveden je u situaciju da u svojoj pristupnoj prijavi za postupak izbora u znanstveno zvanje upiše kako je autor knjige u 100%-tnom omjeru, ali i da ta njegova knjižna jedinica ima opseg teksta koji je katkad jedva u rasponu očekivanom za članak.

Na osnovi do sada rečenog trebalo bi biti očito kako istodobna primjena tri navedena scijenometrijska kriterija relevantna u postupku izbora u znanstveno zvanje — nazivak *knjiga*, opseg autorskog teksta i udio u autorstvu jedne knjižne jedinice — u području višesveščanih znanstvenih rječnika otvara više pitanja. Na sreću, zapravo ne treba mnogo da se na njih i odgovori. Dovoljno je da propis o vrednovanju akademskih radova pojasni kako je referencija nazivka *knjiga* publikacija s knjižničarskom oznakom ISBN te da, općenito ili za humanistiku (ili barem za filologiju odnosno leksikografiju), uvede jasan kriterij u pogledu opsega teksta koji priznaje kao knjigu (na koji se onda po potrebi primjenjuje formula o izračunu suautorstva). Te bi dvije odredbe stvorile jasan okvir za izračunavanje scijenometrijskih podataka suautora višesveščanih znanstvenih rječnika (gramatika, kritičkih izdanja). U takvim bi se slučajevima kao osnovna knjižna jedinica uzela cjelina višesveščanog izdanja (sveščić ili svezak samo ako je to zbog nekog razloga zgodnije) te bi se upisala ukupna količina teksta koju autorski potpisuje jedan autor kojemu se onda pripíše 100% autorstva toga dijela teksta.

Ako je ta količina teksta jednaka ili veća od one očekivane za knjigu, bila bi istovjetna autorskoj knjizi, a ako je autorova količina teksta manja

diti i kvantificirati«. Što točno znači taj »ako« nije jasno. Naime, budući da nema upute o tomu kako se autorstvo takvih izdanja računa kada se ne može točno odrediti tko je autor kojega rječničkoga članka (udjela u gramatici ili kritičkom izdanju), iz takve formulacije proizlazi da se tada autorstvo uopće ne računa.

od očekivane za knjigu, prikazala bi se kako je to propisano i za geografiju, tj. »kao jedan rad u odgovarajućoj kategoriji« (čl. 34.6.), što znači kao znanstveni članak.⁴¹ Vrativši se na primjer *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*, to znači da bi autor koji je napisao stotine kartica teksta svoj rad mogao prijaviti kao knjigu, a autor koji je napisao nekoliko (desetak) kartica teksta, svoj bi tekst prikazao kao znanstveni članak. Takvo bi rješenje svakako bilo manje nespretno od onih koji su do sada bili u praksi, kao i onih koje dopušta (ili barem ne spriječava) Pravilnik 2017. Naravno, kada doista više autora supotpisuje konkretne rječničke članke, opseg bi se toga teksta pripisao svakome od njih u idealnome udjelu po formuli o suautorstvu.

Moglo bi se prigovoriti kako bi propisivanje opsega teksta očekivanog za knjigu bilo još jedno neželjeno opterećivanje akademskoga vrednovanja količinskim mjerama, ionako nepodobnima za mjerenje humanističkoga rada. No, time bi se zapravo samo pojačala potreba da se valjano argumentira trenutni propis o peterostrukom umanjivanju vrijednosti duljine teksta rječnika, gramatika i kritičkih izdanja (te pojedinih vrsta zbirki i korpusa), budući da je i tu riječ o količinskoj mjeri — i to vrlo specifičnoj, k tome restriktivnoj i propisanoj upravo za djela svojstvena humanističkim disciplinama. Namjerno ili ne, time se — u oštroj suprotnosti s očekivanim odgovornim akademskim ponašanjem — riskira zapuštanje širokoga raspona dokumentacijskih i arhivskih djelatnosti koje se u humanistici očekuju, uključujući tu i stvaranja znanstvenih rječnika s pripadajućim korpusima. Drugim riječima, implicitno se očekuje da će takve djelatnosti već netko od kolega obavljati, pa i ako to znači da će teže napredovati kroz sustav znanstvenih zvanja ili da će od takvoga napredovanja odustati.

⁴¹ I Savjet za znanost pri Ministarstvu obrazovanja i znanosti Ruske Federacije (Zajavlenie 2016) zatražio je da se pri akademskome vrednovanju uzme u obzir razlika u očekivanoj duljini teksta knjige i članka: »U humanističkim su znanostima monografije, uključujući djela skupine autora, glavni oblik objavljivanja znanstvenih rezultata. Zbog toga ih je nužno u punoj mjeri uzeti u obzir pri vrednovanju znanstvene proizvodnosti. Treba uzeti u obzir i njihov opseg pri količinskoj usporedbi s člancima. [...] Poseban je oblik objavljivanja ishoda znanstvenih istraživanja u humanističkim znanostima [...] stvaranje znanstvenih rječnika.« (prijevod V. V. s ruskoga: »В гуманитарных науках монографии, включая коллективные труды, являются основной формой публикации научных результатов. Поэтому их необходимо в полной мере учитывать при оценке научной продуктивности. Для количественного сравнения со статьями следует учитывать их объем. [...] Особой формой публикации результатов научных исследований в гуманитарных науках является введение [...] создания научных словарей.«).

IX.3. Nedostatak primjernoga vrednovanja uredničkoga rada u slučaju znanstvenih rječnika

Više se puta u različitim prilikama u kojima se raspravljalo o akademskome vrednovanju moglo čuti kako se jedna knjižna jedinica u tom vrednovanju treba dosljedno uzimati u obzir kao urednička ili kao autorska knjiga.⁴² Ako se ona računa kao urednička knjiga, tada autori rječničkih članaka svoj rad ne mogu prikazati kao autorski (znanstveni) rad, a ako se računa kao autorska knjiga urednici ne mogu svoj rad prikazati kao uredničku (znanstvenu) knjigu. U prvome su slučaju uskraćeni autori rječničkih članaka, a u drugome urednici. Budući da je u prethodnome tekstu već raspravljen zahtjev da se autorski angažman stvaratelja rječničkih članaka pravedno i pravično vrednuje, ovdje će se kratko zaustaviti na potrebi da se i angažman znanstvenika koji je urednik (znanstvenog, pogotovo višesveščanog) rječnika također pravedno i pravično vrednuje.

Angažman urednika znanstvenog rječnika – pogotovo višesveščanog – znatno nadmašuje onaj uobičajen za urednika knjige (primjerice monografije ili zbornika), kako vremenski i po količini posvećenosti, tako i po stupnju odgovornosti za sadržaj teksta. U pravilu takav urednički rad traje desetljećima, a raspon poslova s kojima se treba nositi vrlo je širok. S jedne strane, on uključuje stalnu brigu o zadovoljenju brojnih logističkih potreba čitave skupine okupljene oko stvaranja rječnika. Urednikov je zadatak da prepozna potencijalne autore rječničkih članaka i uvjeri ih da svoje znanje i sposobnosti ulože u stvaranje znanstvenoga rječnika (a ne na neki od oblika znanstvenoga rada na osnovi kojega bi lakše napredovali u smislu ugleda, karijernih mogućnosti, materijalnog probitka), da osigura redovitu materijalnu podršku čitavoga projekta, da usklađuje zadatke i rokove pojedinih sudionika projekta, da brine o čitavome procesu tiskanja redovito nadgledajući ili i preuzimajući na sebe brojne korekture, prijelom i drugo. Već bi navedeno bilo dovoljno razmotriti mogućnost da se uredništvo višesveščanog znanstvenog rječnika (do neke mjere ili u cjelosti) izjednači s voditeljstvom projekata, koje je Pravilnikom 2017. (čl. 2.)

⁴² Da nije u svim bibliometrijskim i scijenometrijskim okolnostima dopušteno istu bibliografsku jedinicu prikazati kao uredničku i kao autorsku knjigu, pokazuje i baza podataka CROSBİ (bib.irb.hr) gdje se jedna knjižna jedinica može upisati samo jednom i to kao autorska ili kao urednička knjiga. Ta je činjenica relevantna i u okviru postupka za izbor u znanstveno zvanje, budući da Pravilnik 2017. (čl. 2.5.) propisuje kako svaki pristupnik mora voditi brigu da su svi njegovi radovi upisani u tu bazu podataka. Konkretno, to znači da se jedan sveščić, svezak i(li) cjelina višesveščanog znanstvenog rječnika u CROSBİ-ju mora upisati tako da se pripíše autor(ima) ili uredniku (odnosno urednicima), čime se isključuje mogućnost da se isti sveščić, svezak i(li) cjelina pojavi na popisima bibliografskih jedinica i autora i urednika.

određeno kao jedan od dodatnih kriterija za procjenu pristupnikova znanstvenoga doprinosa.

Ali s druge strane, za razliku od urednika drugih znanstvenih knjiga (poput monografija ili zbornika), od urednika se znanstvenoga rječnika očekuje da — kada to procijeni potrebnim — zahvaća u autorski tekst rječničkoga članka, bilo zbog toga što na osnovi iskustva i znanja zaključuje kako autor nije dobro obavio istraživanje ili nije dobro protumačio prikupljene podatke, bilo zbog toga da ublaži neujednačenost rječnika kao cjeline koja proizlazi iz okolnosti da rječničke članke potpisuju različiti autori. Štoviše, urednik ponekad sadržaj rječničkoga članka promijeni do mjere da on svakako ima udjela u autorstvu, a katkad i toliko da zapravo postane većinski autor rječničkoga članka. Pored toga, redovita je situacija da urednik znanstvenoga rječnika piše pojedine rječničke članke, pogotovo one koje pretpostavljaju najširi raspon znanja i iskustva. Drugim riječima, urednik je znanstvenoga rječnika obično istodobno i jedan od njegovih suautora, i to u najzahtjevnijim dijelovima rječničkoga teksta.

Praksa pokazuje kako je nerijetko iznimno teško pronaći osobu koja rasponom znanja i sposobnosti, ali i svojstvima osobnosti (kao što su ustrajnost i strpljivost), može obavljati čitav raspon obaveza urednika višesvesčanog znanstvenog rječnika. Hoće li se znanstvenik ako i jest pogodan kandidat za taj posao njega i latiti, uvelike ovisi i o tome kako se taj urednički rad akademski vrednuje. Tim je više tako što posvećenom uredniku znanstvenog rječnika ostaje vrlo malo vremena za druga istraživanja i radove na osnovi kojih bi mogao akademski napredovati. Zbog toga treba razmotriti mogućnost da se pri donošenju sljedeće inačice pravilnika o akademskom vrednovanju jasnije uredi vrednovanje rada urednika višesvesčanih znanstvenih rječnika i sličnih izdanja koja nastaju kroz dugo vremensko razdoblje, a procjene se posebno važnima u okviru hrvatske i(li) opće akademske zajednice.

Tu treba upozoriti na pojedinost koja katkad stvara zabunu. Sustavi akademskoga vrednovanja redovito razlikuju autorski i urednički znanstveni doprinos, što znači da urednik znanstvenoga rječnika treba u svakom postupku vrednovanja svoga rada odvojeno prikazati svoj urednički i autorski rad.⁴³ Drugim riječima, u urednikovu se bibliografskome popisu ista rječnička knjižna jedinica može pojaviti dva puta, jednom među uredničkim knjigama (gdje upisuje svoj urednički rad) i jednom među au-

⁴³ Pravilnik 2017 sugerira da u procesu vrednovanja znanstvena autorska knjiga vrijedi koliko i dvije uredničke knjige, pa tako kao uvjet za zvanje znanstvenoga savjetnika daje formulu istovrijednosti prema kojoj jedna autorska knjiga vrijedi kao dvije uredničke knjige (čl. 24.1.).

torskim knjigama (gdje upisuje svoj autorski rad). Na prvi se pogled takvo rješenje može činiti neprikladnim, jer se čini da je ista osoba autorski potpisala i uredila isti tekst. No, treba uzeti u obzir sljedeće: redovita je situacija da znanstveni rječnik ima više od jednoga urednika, autorski tekst rječničkih članaka jednoga urednika redovito urednički obrađuje drugi urednik (a ne onaj koji je autor rječničkih članaka koji su u pitanju), urednik rječnika koji je suautor toga rječnika urednički potpisuje veliku količinu teksta, a autorski potpisuje znatno manji opseg teksta.

IX.4. Nedostatak primjerenoga vrednovanja skupnoga rada u humanističkome istraživanju

Kao što je ranije spomenuto, humanistika je područje akademske djelatnosti u kojoj se tradicionalno dobrim drži ono istraživanje koje pojedinac provodi sam. Za razliku od toga, stvaranje znanstvenoga rječnika redovito se odvija u okviru strukturirane grupe u kojoj svaki sudionik ima svoje obaveze i rokove. Činjenica da u humanistici takve okolnosti rada nisu pravilo nego iznimka — i to takva da kroz dulje razdoblje (a nerijetko i praktički čitav radni vijek) oduzima od istraživačke slobode koju uživaju drugi humanistički znanstvenici — dodatno opravdava skrb oko toga da stvaranje znanstvenih rječnika bude pravedno i pravično vrednovano.⁴⁴

Štoviše, trebalo bi razmotriti mogućnost da se za znanstvenike humanističkih disciplina kao oblik motivacije za sudjelovanje u dugotrajnim skupnim projektima u sustav vrednovanja ugradi i pokoji olakšan uvjet ili povlastica. Svrha bi takve pozitivne diskriminacije bila da se takvi započeti poslovi privedu kraju u što kraćem roku, ali i da se pokrenu drugi takvi projekti koje akademska zajednica procijeni potrebnima. Naime, ne samo da projekti poput stvaranja znanstvenoga rječnika traju desetljećima, nego — a što je još gore — nerijetko zbog nedostatka motiviranih znanstvenika ostaju nedovršeni nakon što su tijekom dugih godina rada već daleko

⁴⁴ Na potrebu pravednoga vrednovanja skupnih radova u humanistici poziva i nedavna izjava Savjeta za znanost pri Ministarstvu obrazovanja i znanosti Ruske Federacije (Zajavlenie 2016) kada ističe da u monografije — tu vrstu rada od posebnoga značaja u humanistici — treba uvrstiti i one knjige koje su plod skupine autora (kao što je slučaj s rječnicima): »U humanističkim su znanostima monografije, uključujući djela skupine autora, glavni oblik objavljivanja znanstvenih rezultata. [...] Poseban je oblik objavljivanja ishoda znanstvenih istraživanja u humanističkim znanostima znanstveno izdavanje novih izvora [...] te stvaranje znanstvenih rječnika.« (prijevod V. V. s ruskoga: »В гуманитарных науках монографии, включая коллективные труды, являются основной формой публикации научных результатов. [...] Особой формой публикации результатов научных исследований в гуманитарных науках является введение в научный оборот новых источников [...], а также создания научных словарей.«).

odmakli.

Strategija 2014. vraća pozornost na još jedan vid skupnih radova u humanistici koji treba razmotriti u okviru vrednovanja. Naime, kada se govori o tri moguća statusa javnih instituta, pretpostavlja se da oni među njima koji ostaju samostalni ili udruženi s drugim javnim institutima imaju poslanje koje bi teže ili nikako mogli obavljati kada bi bili priključeni sveučilištu. Time se ponajprije misli na poslove koji zahtijevaju dugoročno usklađeno djelovanje skupine znanstvenika na ostvarenju istoga akademski vrijednoga djela, jer je posvećenost takvome djelovanju teško zamisliva ako članovi znanstveničke skupine usporedno primjerice imaju redovite opsežne nastavne obaveze. Zbog toga se može razmisliti i da se u sustav vrednovanja (ponajprije institucionalno, ali možda i za znanstvenike kao pojedince) unesu i odredbe kojima se iskazuje očekivanje da javni instituti čiji je status samostalan ili udružen s drugim institutima, u okviru svoga poslanja i radnoga programa imaju i neki broj skupnih znanstvenih dugoročnih projekata.

IX.5. Izostanak vrednovanja stvaranja jezičnih korpusa

Pored toga što je stvaranje znanstvenog rječnika po sebi doprinos znanosti, takvi projekti donose još jednu važnu dobrobit. Naime, oni uključuju stvaranje korpusa tekstova,⁴⁵ a vrijednost je jezičnih korpusa u različitim istraživanjima nemjerljiva i velika je šteta što više započetih takvih projekata stoji nedovršeno ili sporo napreduju te da istodobno postojeći korpusi znanstvenih rječnika nisu računalno tako obrađeni da mogu biti od veće koristi za akademsku zajednicu.

Kada se stanje korpusa hrvatskoga dijasustava usporedi s onim u drugim zemljama — u pogledu njihova broja, stupnja dovršenosti, dostupnosti akademskoj i općoj javnosti, pokrivenosti različitih istraživački relevantnih idioma, računalne obrade — može se zaključiti kako je pred hrvatskom filologijom i jezikoslovljem još mnogo posla u tom području.

To više naponi usmjereni na stvaranje, održavanje i unaprjeđenje načina korištenja korpusa zaslužuju podršku, što se u humanistici općenito očekuje da istraživači brinu o širokom rasponu dokumentacijskih djelatnosti, kako je već ranije napomenuto.

⁴⁵ Po svome je svojstvu stvaranja korpusa (znanstvena) leksikografija vrlo bliska korpusnom jezikoslovlju, a ono se posljednjih desetljeća premetnulo u jednu od ključnih djelatnosti unutar jezikoslovlja (usp. Litosseliti 2010, Podesva i Sharma 2013).

X. Zaključak

Posljednjih se godina i članovi akademske zajednice iz područja humanistike sve angažiranije hvataju u koštac s izazovima (pravnoga) propisivanja pravila i kriterija vrednovanja akademskoga rada, budući da ishodi procesa vrednovanja bitno utječu na niz ključnih točaka života akademske zajednice. U Hrvatskoj su pomaci u smjeru otvaranja sustavne rasprave o akademskom vrednovanju — posebno njezina scijenometrijskog udjela — nedostatni, ali kako pokazuje i ovaj rad, oni postoje.

Središnje je konkretno pitanje raspravljeno u ovome radu vrednovanje leksikografskoga rada, točnije rada na stvaranju znanstvenih rječnika, i to ponajprije u Hrvatskoj. Za razliku od tekstova iz područja leksikografske teorije, koji se jednako vrednuju u svim državama, nacionalne akademske zajednice imaju različite stavove u pogledu vrednovanja djela praktične leksikografije: dok neke od njih rječnike koje mogu učiniti jedino znanstvenici sustavno vrednuju kao znanstveni rad (dok druge rječnike vrednuju kao stručni rad), druge nacionalne zajednice sve rječnike drže stručnim radom. Ta je razlika značajna zbog toga što su izgledi da će projekt stvaranja znanstvenog rječnika biti započet, a onda još i završen, vrlo mali ako taj rad nije primjereno vrednovan. U Hrvatskoj je do nedavno svako stvaranje rječnika *de facto* bilo vrednovano kao stručni rad, iako je tekst Pravilnika 2005. dopuštao mogućnost da pojedini rječnici imaju status znanstvenoga djela. Trenutno važeći tekst Pravilnika 2017 znanstvene rječnike svrstava među pregledne radove, što je značajno poboljšanje, ali nedovoljno s obzirom da takvi radovi po svojstvima bolje odgovaraju prethodnom priopćenju.

Naporima oko uspostavljanja primjerenoga vrednovanja znanstvene leksikografije stvaraju se uvjeti u kojima naša leksikografija i filologija mogu učinkovitije ostvarivati svoje poslanje u području stvaranja znanstvenih rječnika (doprinoseći time kakvoći i količini znanja o hrvatskome jezičnome dijasustavu) s pripadajućim jezičnim korpusima (doprinoseći time velikom rasponu različitih istraživanja).

Literatura

- Akker, Wiljan van den. 2016. Yes We Should; Research Assessment in the Humanities. *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures*. Michael Ochsner, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel (ed.). Dordrecht: Springer Open. 23–29.
- Appeal 2010 = Appeal of Georgian Lexicographers to the Georgian Government and the Academic Community. <http://blog.dictionary.ge/en/archives/114>, preuzeto 19.IV.2017.
- Aristotel. 1992. *Nikomahova etika*. Tomislav Ladan (Prijevod, bilješke i rječnik nazivlja). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Benos, Dale J., Edlira Bashari, Jose M. Chaves, Amit Gaggar, Niren Kapoor, Martin LaFrance, Robert Mans, David Mayhew, Sara McGowan, Abigail Polter, Yawar Qadri, Shanta Sarfare, Kevin Schultz, Ryan Splittergerber, Jason Stephenson, Cristy Tower, R. Grace Walton, Alexander Zotov. 2007. The Ups and Downs of Peer Review. *Advances in Physiology Education* 31(2). 145–152.
- Bornmann, Lutz, Loet Leydesdorff. 2014. Scientometrics in a changing research landscape: Bibliometrics has become an integral part of research quality evaluation and has been changing the practice of research. *The EMBO Reports* 15(12). 1228–1232.
- Bornmann, Lutz i Loet Leydesdorff. 2015. Response to Stephen Holgate. *The EMBO Reports* 16(3). 262.
- Briški, Marijana. 2014. Altmetrija – novi pokazatelji utjecaja znanstvene djelatnosti. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57(4). 189–198.
- Campbell, Philip. 2008. Escape from the Impact Factor. *Ethics in Science and Environmental Politics* 8(1). 5–7.
- Csiszar, Alex. 2016. Peer review: Troubled from the start. *Nature* 532(7599). 306–308.
- Čatić, Igor. 2009. Faktor odjeka ne može biti čimbenikom izbora u viša zvanja. *Strojarstvo* 51(3). 176.
- Dalton, Margaret S. 1995. Refereeing of scholarly works for primary publishing. *Annual review of information science and technology* 30. 213–250.
- Darling, E. S. 2015. Use of double-blind peer review to increase author diversity. *Conservation Biology* 29(1). 297–299.
- DORA 2013[2012] = American Society for Cell Biology (akr. ASCB). 2013[2012]. Deklaracija iz San Francisca o vrednovanju znanstvenog rada: uvoženje znanstvenosti u vrednovanje znanstvenog rada. Mirko Petrić (s engleskoga preveo). *Revija za sociologiju* 43(2). 183–186. [izvornik: *San Francisco Declaration on Research Assessment: Putting science into the assessment of research* (acr. DORA). <http://am.ascb.org/doral/>,

- preuzeto 17.IV.2016.]
EURALEX 2010 = The Letter of EURALEX President (10th August 2010). <http://blog.dictionary.ge/en/archives/134>, preuzeto 16.XII.2016.
EURALEX 2016 = Trap-Jensen, Lars. 2016. EURALEX-ovo pismo potpore hrvatskim leksikografima. Kopenhagen, 17.VI.2016. Dokument se nalazi u Staroslavenskome institutu u Zagrebu.
Ferguson, Cat, Adam Marcus, Ivan Oransky. 2014. Publishing: The peer-review scam. *Nature* 515(7528). 480–482.
Fisher, Daniel, Nikolaos Parisi. 2015. Social influence and peer review: Why traditional peer review is no longer adapted, and how it should evolve. *The EMBO Reports* 16(12). 1588–1591.
Hanks, Patrick. 1991. Evidence and intuition in lexicography. *Meaning and Lexicography*. Jerzy Tomaszczyk, Barbara Lewandowska-Tomaszczyk (eds.). Amsterdam: John Benjamins. 31–41.
Hicks, Diana. 2013[2013]. Ista mjerila nisu prikladna za sve: o međusobnoj prilagodbi nacionalnih evaluacijskih sustava i objavljivanja u društvenim znanostima. *Revija za sociologiju* 43(1). 83–96. [One size doesn't fit all: On the co-evolution of national evaluation systems and social science publishing. *Confero* 1(1). 67–90.]
Hicks, Diana, Paul Wouters, Ludo Waltman, Sarah de Rijcke, Ismael Rafols. 2015. The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature* 520. 429–431.
Holgate, Stephen T. 2015. A comment on »Scientometrics in a changing research landscape«. *The EMBO Reports* 16(3). 261.
Hug, Sven E., Michael Ochsner, Hans-Dieter Daniel. 2014. A framework to explore and develop criteria for assessing research quality in the humanities. *International Journal for Education Law and Policy* 10(1). 55–64.
Ivanović, Zoran. 2011. *Metodologija znanstvenog istraživanja*. Kastav: SAI-VA. 702 str.
Johnston, Mark. 2013. We Have Met the Enemy, and It Is Us. *Genetics* 194(4). 791–792.
Kennefick, Daniel. 2005. Einstein Versus the Physical Review. *Physics Today* 58(9). 43–48.
Kovačević, Ana. 2008. Uzvici u hrvatskoglagoljskim tekstovima. *Slovo* 58. 87–135.
Kronick, David A. 1990. Peer review in 18th-century scientific journalism. *JAMA The Journal of the American Medical Association* 263(10). 1321–1322.
Krull, Wilhelm, Antje Tepperwien. 2016. The four ›I‹s: Quality indicators for the humanities. *Research Assessment in the Humanities: Towards Cri-*

- teria and Procedures*. Michael Ochsner, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel (eds.). Dordrecht: Springer Open. 165–179.
- Kukolja Taradi S., M. Taradi, T. Knežević, Z. Đogaš. 2010. Students come to medical schools prepared to cheat: a multi-campus investigation. *Journal of Medical Ethics* 36(11). 666–670.
- Kukolja Taradi S., M. Taradi, Z. Đogaš. 2012. Croatian medical students see academic dishonesty as an acceptable behaviour: a cross-sectional multicampus study. *Journal of Medical Ethics* 38(6). 376–379.
- Landau, Sidney I. 2001²[1984]. *Dictionaries: The Art and Craft of Lexicography*. Cambridge: Cambridge University Press. 496 str. [Izvorno izdanje: New York: Charles Scribner's Sons, 1984.]
- Litosseliti, Lia (ed.). 2010. *Research Methods in Linguistics*. London – New York: Continuum. 227 str.
- Loprieno, Antonio, Raymond Werlen, Alexander Hasgall, Jaromir Bregy. 2016. The 'Mesurer les Performances de la Recherche' Project of the Rectors' Conference of the Swiss Universities (CRUS) and Its Further Development. *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures*. Michael Ochsner, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel (eds.). Dordrecht: Springer Open. 13–21.
- Metodika 2013 = Vláda ČR. 2013. *Metodika hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů (platná pro léta 2013 až 2016)*. <http://www.vyzkum.cz/storage/att/471EC8E44A7C3AA09C01B666F1ED6B30/M2013-0815-kor2.pdf>, preuzeto 9.12.2016.
- Michaels, David. 2006. Politicizing Peer Review: The Scientific Perspective. *Rescuing Science from Politics: Regulation and the Distortion of Scientific Research*. Wendy Wagner, Rena Steinzor (eds.). New York: Cambridge University Press. 219–237.
- Mihaljević, Milan. 1996. Šrške i fraške glagoljaške. *Croatica* 26(42–44). 269–280.
- Mihaljević, Milan. 2004. Veznik »da« u hrvatskoglagoljskim tekstovima. *Slavia Meridionalis* 4. 9–34.
- Mulc, Ivana. 2004. O pučkim blagdanskim imenima u hrvatskoglagoljskim liturgijskim knjigama. *Glagoljica i hrvatski glagolizam*. Marija-Ana Dürri-gl, Milan Mihaljević, Franjo Velčić (ur.). Zagreb: Staroslavenski institut i Krčka biskupija. 637–646.
- Ochsner, Michael, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel. 2012. Indicators for Research Quality for Evaluation of Humanities Research: Opportunities and Limitations. *Bibliometrie – Praxis und Forschung* 1. 4–1. 4–17.
- Ochsner, Michael, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel. 2016. Humanities Scholars' Conceptions of Research Quality. *Research Assessment in the*

- Humanities: Towards Criteria and Procedures*. Michael Ochsner, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel (eds.). Dordrecht: Springer Open. 43–69.
- Ochsner, Michael, Sven Hug, Ioana Galleron. 2017. The future of research assessment in the humanities: bottom-up assessment procedures. *Palgrave Communications* 3. doi:10.1057/palcomms.2017.20.
- Okike, K., K. T. Hug, M. S. Kocher, S. S. Leopold. 2016. Single-blind vs Double-blind Peer Review in the Setting of Author Prestige. *JAMA* 316(12). 1315–1316.
- Plag, Ingo. 2016. Research assessment in a philological discipline: Criteria and rater reliability. *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures*. Michael Ochsner, Sven E. Hug, Hans-Dieter Daniel (eds.). Dordrecht: Springer Open. 235–247.
- Podesva, Robert J., Devyani Sharma (eds.). 2013. *Research Methods in linguistics*. New York: Cambridge University Press.
- Pontille, David i Didier Torny. 2014. From Manuscript Evaluation to Article Valuation: The Changing Technologies of Journal Peer Review. *Human Studies* 38(1). 57–79.
- Pravilnik 2005 = Nacionalno vijeće za znanost. 2005. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. *Narodne novine* 84.
- Pravilnik 2013 = Nacionalno vijeće za znanost. 2013. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. *Narodne novine* 26.
- Pravilnik o izmjenama i dopunama 2013 = Nacionalno vijeće za znanost. 2013. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. *Narodne novine* 34.
- Pravilnik 2017 = Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj. 2017. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. *Narodne novine* 28.
- Preporuka 1964 = UNESCO. 1964. *Preporuka vezane za Međunarodnu statističku standardizaciju u pogledu proizvodnje knjiga i periodike* (eng. *Recommendation concerning the International Standardization of Statistics Relating to Book Production and Periodicals*). http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13068&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, preuzeto 17.IV.2017.
- Pritchard, Alan. 1969. Statistical Bibliography or Bibliometrics? *Journal of Documentation* 25(4). 348–349.
- Pulverer, Bernd. 2015. Editorial: Dora the Brave. *The EMBO Journal* 34(12). 1601–1602.
- Reakreditacija 2013. = Reakreditacija Staroslavenskoga instituta (Izvješće završeno 5.XII.2013.). 19 str. <https://www.stin.hr/hr/category/dokumenti/11>, preuzeto 28.V.2016.

- Reinhart, Johannes. 2014. *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije, sv. 20. 577–654, preporuka*. Beč, 9.I.2014. Dokument se nalazi u Staroslavenskome institutu u Zagrebu. 2 str.
- Reinhart, Johannes. 2015. *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije, sv. 21. 1–74, preporuka*. Beč, 7.VII.2015. Dokument se nalazi u Staroslavenskome institutu u Zagrebu. 1 str.
- Rennie, Drummond. 2016. Let's make peer review scientific. *Nature* 535(7610). 31–33.
- Rumboldt Zvonko. 2008. Neke natuknice o etičkim dilemama recenziranja. *Acta Medica Croatica* 62(4). 443–446.
- Rumboldt, Zvonko. 2014. Što je to plagijat u znanosti?. *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju* 65 (2). 233–236.
- Schuklenk, Udo. 2015. On peer review. *Bioethics* 29(2). ii–iii.
- Siler, K. K. Lee i L. Bero. 2014. Measuring the effectiveness of scientific gatekeeping. *Proceedings of the National Academy of Sciences of The United States of America*. 112(2). 360–365.
- Spier, Ray. 2002. The history of the peer-review process. *Trends in Biotechnology* 20(8). 357–358.
- Steinhauser, G., W. Adlassing, J. A. Risch, S. Anderlini, P. Arguriou, A. Z. Armendariz, W. Bains, C. Baker, M. Barnes, J. Barnett, M. Baumgartner, T. Baumgartner, C. A. Bendall, Y. S. Bender, M. Bichler, T. Biermann, R. Bini, E. Blanco, J. Bleau, A. Brink, D. Brown, C. Burghuber, R. Calne, B. Carter, C. Castaño, P. Celec, M. E. Cells, N. Clarke, D. Cockrell, D. Collins, B. Coogan, J. Craig, C. Crilly, D. Crowe, A. B. Csoka, C. Darwich, T. Del Kebos, M. Derinaldi, B. Diamini, T. Drewa, M. Dwyer, F. Eder, R. E. de Palma, D. Esmay, C. E. Rött, C. Exley, R. Falkov, C. I. Farber, W. Fearn, S. Felsmann, J. Flensmark, A. K. Fletcher, M. Foster, K. N. Fountoulakis, J. Fouratt, J. G. Blanca, M. G. Sotelo, F. Gittler, G. Gittler, J. Gomez, J. F. Gomez, M. G. Polar, J. Gonzalez, C. Gösselsberger, L. Habermacher, M. Hajek, F. Hakala, M. S. Haliburton, J. R. Hankins, J. Hart, S. Hasslberger, D. Hennessey, A. Herrmann, M. Hersee, C. Howard, S. Humphries, L. Isharc, P. Ivanovski, S. Jenuth, J. Jerndal, C. Johnson, Y. Keleta, A. Kenny, B. Kidd, F. Kohle, J. Kolahi, M. Koller-Peroutka, L. Kostova, A. Kurnar, A. Kurosawa, T. Lance, M. Lechermann, B. Lendl, M. Leuchters, E. Lewis, E. Lieb, G. Lloyd, A. Losek, Y. Lu, S. Maestracci, D. Mangan, A. W. Mares, J. M. Bernett, V. McClain, J. S. McNair, T. Michael, L. Miller, P. Monzani, B. Moran, M. Morris, G. Mößmer, J. Mountain, O. M. Phuthe, M. Muñoz, S. Nakken, A. N. Wambui, B. Neunteufl, D. Nikolić, D. V. Oberoi, G. Obmode, L. Ogar, J. Ohara, N. O. Rybine, D. Owen, K. W. Owen, R. Parikh, N. J. Pearce, B. Pemmer, C. Piper, I. Prince, T. Reid, H. Rindermann, S. Risch, J. Robbins, S. Roberts, A. Romero, M. T. Rothe,

- S. Ruiz, J. Sacher, W. Sackl, M. Salletmaier, J. Sanand, C. Sauerzopf, T. Schwarzgruber, D. Scott, L. Seegers, D. Seppi, K. Shields, J. Siller-Matula, B. Singh, S. Sithole, F. Six, J. R. Skoyles, J. Slofstra, D. A. Sole, W. F. Sommer, M. Sonko, C. J. Starr-Casanova, M. E. Steakley, W. Steinhauser, K. Steinhoff, J. H. Sterba, M. Steppan, R. Stindl, J. Stokely, K. Stokely, G. St-Pierre, J. Stratford, C. Strelj, C. Stryg, M. Sullivan, J. Summhammer, A. Tadesse, D. Tavares, L. Thompson, A. Tomlinson, J. Tozer, S. I. Trevisanato, M. Trimmel, N. Turner, P. Vahur, J. van der Byl, T. van der Maas, L. Varela, C. A. Vega, S. Vermaak, A. Villasenor, M. Vogel, G. von Wintzigerode, C. Wagner, M. Weinberger, P. Weinberger, N. Wilson, J. F. Wolfe, M. A. Woodley, I. Young, G. Zuraw, N. Zwiren. 2012. Peer review versus editorial review and their role in innovative science. *Theoretical Medicine And Bioethics* 33(5). 359–376.
- Strategija 2014. = Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. 2015. *Nove boje znanja: Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. 261 str.
- Šimić, Ana. 2017. Mikrostruktura i istraživački izazovi obrade *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*. *Filologija* 69. 99–128.
- Španiček, Đurđica. 2013. *Riječ urednice: Faktor odjeka*. *Polimeri* 34(1). 3.
- Titeca, Kevin, Liesbeth Aerts, Michiel Krols, Lana Vandersarren, Özden Akay, Şule Yılmaz, Nevena Hristozova, Michal Janiak. 2014. From challenges to perspectives: Reflections of young scientists on the current state of academic research. *EMBO Reports* 15(10). 1010–1014.
- Vela, Jozo. 2016. O že kao pojačajnoj čestici u hrvatskome crkvenoslavenskome jeziku. *Fluminensia* 28(1). 7–18.
- Verona, Eva. 1970. *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Provi dio: odrednice i redalice*. Zagreb: Društvo bibliotekara Hrvatske. 475 str.
- Vrana, Radovan. 2011. Vrednovanje znanstvenog rada. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54(1/2). 172–192.
- Vukoja, Vida. 2012. O korpusu *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije i njegovu odnosu prema korpusima hrvatskoga jezika*. *Filologija* 59. 207–229.
- Vukoja, Vida 2014. The Corpus of the Croatian Church Slavonic Texts and the Current State of Affairs Concerning the Dictionary of the Croatian Redaction of Church Slavonic Compiling. *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress: The User in Focus. 15–19 July 2014. Bolzano/Bozen*. Andrea Abel, Chiara Vettori, Nataschia Ralli (rds.). Bolzano/Bozen: EURAC Research, EURALEX. 1221–1235.
- Vukoja, Vida. 2017. Demarkacija i klasifikacija sastavnica leksikografije. *Filologija* 69, 205–236.
- Wilsdon, James. 2015. We need a measured approach to metrics. *Nature*

523(7559). 129.

Wilson, James R. 2002. Responsible Authorship and Peer Review. *Science and Engineering Ethics* 8. 155–174.

Zelenika, Ratko. 2011⁵. *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela – Znanstvena, znanstvenostručna i stručna pisana djela*. Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Knjiga četvrta. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci. 484 str.

Žliobaité, Indré i Mikael Fortelius. 2016. Peer review: Revise rules on conflicts of interest. *Nature* 539(7628). 168.

Zajavlenie 2016 = Заявление Совета по науке при Министерстве образования и науки РФ об особенностях оценки научной работы в гуманитарных науках (исторические науки, искусствоведение, филологические науки, культурология и философия. http://sovet-po-nauke.ru/info/31032016-declaration_hum, preuzeto 9.XII.2016.

Contribution to the discussion considering assessment of scholarly lexicographic work

Abstract

Academic assessment in humanities is a topic that draws ever more attention in contemporary academe. In that context, lexicographers and philologists make effort to recognize criteria and methods that may assure trustworthy assessment of different aspects of lexicographical work. While the assessment of theoretical lexicography seems to be fairly unproblematic, as well as the assessment of (practical) commercial lexicography, the evaluation of (practical) scholarly lexicography, i. e. scientific dictionary-making, shows to be a difficult issue.

Here, the matter of assessment of lexicographical work, primarily scholarly dictionary-making, is discussed only after current trends in the assessment in humanities has been tackled. Also, the discussion is actualized by analyzing directives relevant for the assessment of the scholarly lexicography that are established by the newly enacted regulations considering academic promotions in Croatia. It has been concluded that the status of scholarly lexicography in Croatia has been recently improved, comparing to the previous sets of regulations, but there is yet much to be done before it receives treatment it deserves and actually has in those countries where scholarly dictionary-making thrives.

Ključne riječi: vrednovanje akademskoga rada, vrednovanje u humanistici, vrednovanje (znanstvene) leksikografije

Key words: assessment of academic work, assessment in humanities, assessment of (scholarly) lexicography *

* Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom 2462.

